

Anne Margrethe Sønneland og Lene Østby

DIAKONHJEMMET HØGSKOLE

RAPPORT 2011/2

Å reise for å lære

Internasjonal utveksling som del av studiet i sosialt arbeid

Anne Margrethe Sønneland og Lene Østby

Å reise for å lære
Internasjonal utveksling som del av studiet i sosialt arbeid

Diakonhjemmet Høgskole

Rapport 2011/1

Denne rapporten er utgitt av

Diakonhjemmet Høgskole
Postboks 184, Vinderen
N-0319 Oslo

<http://www.diaconhjemmet.no>

Rapport 2011/2

ISBN: 978-82-8048-094-1

ISBN: 978-82-8048-095-8 (elektronisk versjon)

ISSN: 1891-2753

Elektronisk distribusjon:
Diakonhjemmet Høgskole

Omslag

Aud Gloppen, Blæst Design

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til rapporten.

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Mangfoldiggjøring, videresalg av deler eller hele rapporten
er ikke tillatt uten avtale med forfatterne eller Kopinor.

Forord

av Olav Fanuelsen

Diakonhjemmet har som mål å være en institusjon med bredt internasjonalt kontaktnett og ha et internasjonalt nivå på undervisning og forskning. I Strategi og handlingsplanen for internasjonalisering for 2010-2012, som ble vedtatt av styret for Høgskolen høsten 2010, heter det at den faglige begrunnelsen for internasjonalisering er dels å ha tilgang til viktige faglige impulser og å unngå faglig isolasjon. Internasjonal samhandling gir også økt kompetanse hos studenter og ansatte, og større forståelse og kunnskap om det samfunnet vi er en del av og de utfordringene fagene står over for. Bakteppet er den stadig tiltakende globaliseringen som preger samfunnet på alle områder. Internasjonalisering blir derfor en del av Høgskolens kvalitetsutvikling.

Mange studenter ved Diakonhjemmet høgskole reiser derfor for å lære. Det er et viktig valg så vel for den enkelte som for høgskolen. Det bidrar til utvikling av den enkelte, faglig og personlig, men også til en dypere fagutvikling ved Høgskolen generelt. Den som reiser må være godt forberedt, da er sjansene for et godt læringsutbytte best. Dette heftet vil bidra til en slik forberedelse. Det bygger på erfaringer og refleksjoner fra studenter som tidligere har reist og lærere som har erfaring med faglige reiser.

Lykke til med den internasjonale utvekslingen som del av studiet i sosialt arbeid!

Oslo i januar 2011

Olav Fanuelsen

Instituttleder

Innholdsfortegnelse

Forord	4
av Olav Fanuelsen	4
Innholdsfortegnelse	5
1 Innledning.....	7
2 Å reise for å lære	8
av Lene Østby og Anne Margrethe Sønneland	8
”Skal – skal ikke” - om å bestemme seg	9
Utfordringer ved utenlandsopphold, fleksibilitet og uforutsigbarhet	9
Ja jeg vil dra! Om å forberede seg til utenlandsopphold.....	11
Kunnskap om historie, politikk og samfunn	12
Språk.....	12
Kulturelle forhold	13
Å møte andre systemer	14
Vaksiner, folketrygden og forsikringer	14
Visum	15
Kontrakt for delstudier i utlandet	15
Bli kjent med kontaktlærer	15
Om å finne seg til rette på et nytt sted	16
Faglig utbytte.....	18
Hjemme igjen	19
God tur – god læring!	20
Litteratur.....	20
3 Verdifulle erfaringer fra utenlandspraksis.....	22
av Heidi S. Abrahamsen, Elisabeth Karlsen, Marte Kolstad, Anita Skjerven og Kari Telstø .	22
Hvorfor reise ut?.....	22
Utfordringer.....	23
Nytteverdi av utenlandspraksis	24
4 Studying and Practicing International Social Work	27
av Simone Jana Gashaw	27
Studying International Social Work (ISW)	27
Being an exchange student	27
Preparation	28
Prepare on time.....	28
Expect to be unprepared	28
Stay.....	29
Ask	29
Socializing: Do not wait, rather take the first step!	29
Visits home and visits from home	29
Expect differences	29
Reflection	29
5 Å lukke opp døren	30
av Torkel Hansen	30
6 Ghana – sosialt arbeid og personlig utvikling	32
av Janne Krohn.....	32
Jobben med jentene	33
Bruk av tolk	34
Å møte det ukjente	35

Reisen til Nord-Ghana.....	36
Livet i landsbyene	36
Ny kunnskap.....	38
Mestring	39
Personlig utvikling	39
Litteratur.....	40
7 Fra livsmotto til Irland.....	41
Av Sigurd Riste Andersen	41
8 Korrupsjon på grasrotnivå	46
av Helene Skaatan	46
9 Kayayojentene – om et prosjekt i Ghana.....	50
av Helene Skaatan	50
Fra prosjekt til tiltak	52
Turen til nord.....	52
Gruppeprosess	55
Erfaringer	55
10 Sosionom på utveksling i Zaragoza!	57
av Bente Sørli	57

1 Innledning

Skal jeg ha praksis i India, eller følge et teorisemester i Barcelona? Eller kanskje melde meg på internasjonalt sosialt arbeid og få en måneds prosjektarbeid i Ghana? Hva med ett semester i Stockholm? Som student ved sosionomutdanningen ved Diakonhjemmet høgskole har man mange valg, og med dette heftet håper vi at studenter som vurderer å ta en del av utdanningen i utlandet studiet kan få noen innspill til hva en kan tenke over når de skal bestemme seg for om de skal reise eller ikke. Vi håper at studenter som har eller har hatt utenlandsopphold nikker gjenkjennende til noen av tekstene og får bekreftet at de ikke er alene om å ha syntes at utenlandsopphold er både spennende, interessant, nyttig, utfordrende og noen ganger ganske ensomt.

Tekstene i dette heftet er skrevet av studenter som har minst ett utenlandsstudieopphold bak seg. I tillegg har vi skrevet ut fra våre erfaringer som lærere med ansvar for internasjonal utveksling.

Ønsker du å dele dine erfaringer med utenlandsopphold som del av studiet? Skriv gjerne en tekst og send til oss.

Anne Margrethe Sønneland og Lene Østby

Tralee, Irland Foto: Sigurd Riste

2 Å reise for å lære

av Lene Østby og Anne Margrethe Sønneland

Det er mange gode grunner til å velge å legge en måned eller et semester av studiet i sosialt arbeid til et sted utenfor Norge. Internasjonal utveksling gir nye impulser, nye opplevelser og nye venner. Det gir språkkunnskaper, enten du forbedrer engelskkunnskapene eller lærer et helt nytt språk. Faglig kan du få mye igjen for et utenlandsopphold fordi du må forholde deg til andre måter å se verden på, andre systemer og andre måter å tenke rundt sosialt arbeid. Lengre utenlandsopphold gjør at du må tenke over det du regner som selvfølgelig, både faglig og mer allment. Det kan gi større faglig trygghet og mer kunnskap. Du får opplevelser du ikke ville hatt hjemme, ser nye landskap og møter mennesker med andre tanker og perspektiver.

Å reise over en lengre periode er å utfordre seg selv. Det gir selvinnsikt, og kan gi økt selvstendighet og kan gjøre deg mer fleksibel. Internasjonal utveksling i forbindelse med studier gjør at du ser både verden og Norge på en ny måte, og gir innsikt i hvordan det er å leve på andre måter enn du er vant til. Å bo et annet sted over en periode gir verdifulle erfaringer. Det er med andre ord mange gode grunner til å vurdere om du skal bruke deler av studiet på internasjonal utveksling.

I denne teksten deler vi noen av de erfaringene vi har fra tilsammen rundt 20 års erfaring med å tilrettelegge og følge opp studenter som tar deler av studiet i utlandet. Slik studentens tekster gjenspeiler deres erfaringer, gjenspeiler denne teksten våre erfaringer. Våre erfaringer vil gi mening for noen, for andre ikke, bruk det du trenger og synes er nyttig. Noe av den praktiske informasjonen kan bli foreldet, og du kan finne oppdatert informasjon på internasjonalt kontor sine hjemmesider: www.diakonhjemmet.no/hogskole.

Vår tekst vil legge vekt på mange av de utfordringene, men også gledene, en kan møte når en velger å studere eller ha praksis utenfor Norge. I første del av teksten vil vi skrive om beslutningsfasen, den fasen hvor du skal bestemme deg om du vil reise til utlandet eller ikke, deretter vil vi behandle forberedelsene til reisen, selve oppholdet og til slutt om det å komme hjem.

”Skal – skal ikke” - om å bestemme seg

For mange er det en stor og vanskelig beslutning å skulle bestemme seg for å ta deler av studiet i utlandet. For noen kan tanken på å reise ut virke forlokkende, samtidig som tanken på å være borte fra venner og familie i Norge kan virke skremmende. Er du usikker på om du ønsker å reise, vil vi anbefale deg å lage en for- og imot liste. Hva som taler for og imot vil være individuelt. Vi vil her se på noen forhold vi mener kan ha betydning når du skal bestemme deg for om du vil søke om å et utenlandsopphold ut som en del av studiet.

Avgjørelsen om å søke om et utenlandsopphold tas på ulike tidspunkter i studieløpet. Vi har møtt studenter som visste at de ville ha et opphold i utlandet som en del av studiet før de begynte på skolen, og studenter som forteller at det var mer tilfeldig at de dro. Noen har reist, arbeidet eller studert i andre land tidligere, mens andre ikke har annen utenlandserfaring enn to uker i Syden. De som har reist og oppholdt seg over lengre perioder i utlandet har nok et bedre utgangspunkt for å vite noe om hva de går til, spesielt dersom de har hatt tilsvarende opphold tidligere eller kan språket og har god kjennskap til det landet eller den regionen de skal til. Men hver erfaring er unik, det er stor forskjell på å bo i en storby som Rio de Janeiro, på landsbygda i Malawi og i en liten by i Irland, og det å studere eller ha praksis i utlandet er for de fleste en ny og annerledes erfaring.

Utfordringer ved utenlandsopphold, fleksibilitet og uforutsigbarhet

Å ta deler av studiet et annet sted betyr å gi slipp på hverdagen hjemme og å begi seg inn i det ukjente. Det er spennende, lærerikt og morsomt, men innebærer samtidig at du ikke kan planlegge på samme måte som hjemme.

Det å reise for å lære er å tørre å erfare noe nytt og uforutsigbart. Uansett hvor godt forberedt en er, opplever en uforutsette situasjoner. Det kan være at du ikke vet hvor du skal bo før du drar, eller at den leiligheten du trodde du skulle bo i allikevel ikke var egnet. Kanskje blir det kurset som så ut til å være akkurat riktig, avlyst. De du reiser sammen med eller du selv kan bli syke, eller veilederen du er tildelt er ikke er inneforstått med hva det innebærer å være veileder. Det er nesten alltid mulig å finne ut av utfordringene, av og til kan det være lettere å finne løsninger dersom du diskuterer med medstudenter eller med kontaktlæren på Høgskolen. En god forberedelse til å reise er uansett å tenke over hvordan du selv takler ulike

utfordringer, slik at du er best mulig rustet. Har du lett for å bli kjent med folk, eller er du sjenert? Liker du å bestemme hvordan ting skal gjøres, eller trives du bedre med at andre tar de fleste avgjørelsene? Trenger du mye tid for deg selv, eller trives du best når du har folk rundt deg hele tida? Liker du best å ha kontroll over dagene dine og stor grad av stabilitet? Om du er glad i å kunne planlegge hverdagen er det stor sjanse for at du vil få en større utfordring ved å ha praksis i Malawi enn ved å ta et teoristudium i Stockholm. Om du ikke trives med å ha folk rundt deg hele tiden kan det være lurt å lete etter en bolig der du ikke trenger å dele rom med andre, og om du synes det er vanskelig å ta kontakt med nye mennesker kan det være en fordel å reise ut sammen med medstudenter du kjenner fra før.

Hvordan du har det underveis i oppholdet avhenger i stor grad av hvordan du klarer å finne ut av de utfordringene du møter på. Hva og hvor mye du lærer avhenger også av at du har overskudd til å ta inn over deg den virkeligheten du er i. Mange sier at de har lært noe annet enn de hadde forestilt seg før de reiste. Noen har fortalt at utenlandsoppholdet har vært det viktigste halvåret i livet deres hittil, eller at det å gjennomføre prosjektarbeid i et annet land har gitt dem nye perspektiver og kunnskaper.

Å reise betyr å oppholde seg og å lære i andre fysiske miljøer. Lyder, lys og lukter er annerledes enn hjemme, kanskje har du en palme utenfor vinduet eller svømmebasseng i hagen. Kanskje er det ikke innlagt vann der du bor, eller du har hushjelp. Noen steder kan boligstandarden være lavere enn du er vant med, mens du andre ganger kan oppleve at boligen du får er mye bedre enn studenthybelen hjemme.

Å oppholde seg i land med en annen matkultur kan innebære at du blir uvel eller får magesjau innimellom. Det er sjelden farlig, men kan være veldig ubehagelig. Studenter som har blitt syke av malariamedisiner eller som har fått sykdommer som varer en stund har av og til valgt å reise hjem for å få omsorg fra kjente. Du kan også møte på insekter og krypdyr du ikke er vant til å ha rundt deg. Det er som regel heller ikke farlig, men kan være det, og kan kreve noen forholdsregler. Det kan være lurt å spørre noen du stoler på om edderkopper og eller andre krypdyr er farlige der du er.

Ofte koster det noe mer å ha et utenlandsopphold enn å studere hjemme, selv om Lånekassa har gode støtteordninger for dem som har utenlandsopphold som del av studiet. Det finnes også andre støtteordninger, se nettsidene til Lånekassen: <http://www.lanekassen.no/> og

hjemmesiden til internasjonalt kontor. Nesten alle land har lavere levekostnader enn Norge. For de fleste innebærer likevel et utenlandsopphold noen utgifter: Hvis du både skal betale bolig hjemme og i utlandet samtidig kan det være en økonomisk belastning. Har du ekstra jobb ved siden av studiene vil du miste denne inntekten i den perioden du er borte. Du kan også få utgifter til reiser, helgeaktiviteter og utflukter fordi dette er viktige opplevelser å få med seg. Selv om det er økte utgifter i forbindelse med utenlandsopphold vil de som regel være begrenset, og de ekstra erfaringene du får med deg er verdt den ekstra investeringen.

Å møte andre måter å forholde seg til kunnskap på kan være krevende dersom man sliter med de teoretiske sidene ved studiet hjemme. Det å skulle finne ut av et nytt studiested, få nye venner eller ha hjemlengsel kan overskygge det å være student og skulle lære. Derfor ber vi noen ganger studenter som sliter med å tilegne seg teori om å vurdere om de heller skal fullføre studiene hjemme, selv om de har relativt gode karakterer.

I noen tilfeller vil skolen ikke tillate at du reiser ut som en del av studiet fordi du eller mottakerstedet ikke fyller kriteriene for utenlandsopphold. Sjekk kriteriene på nettsiden til internasjonalt kontor. Ved noen typer utenlandsopphold vil vi be en lærer som kjenner deg godt om å uttale seg om hvorvidt du vil passe til å ha et utenlandsopphold. Dette vil gjøres i samarbeid med deg.

Vi håper du har fått noen tanker om hva du bør tenke over når du skal bestemme deg for om du vil søke om et utenlandsopphold som del av studiet. Det kan være lurt å stille deg spørsmål om hva som er viktig for deg nå, hva du kan og vil reise fra, og hva du ikke ønsker å reise fra. Blir listen med det du ikke ønsker å reise fra lengre enn listen med det du vil reise fra du kanskje bli hjemme eller vurdere et kortere utenlandsopphold.

Ja jeg vil dra! Om å forberede seg til utenlandsopphold

Uansett hvor du skal dra vil vi anbefale å forberede deg godt. Å ha kunnskap om det stedet en skal til, og om seg selv og sine egne reaksjonsmønstre, gir større muligheter for et vellykket opphold. Her går vi gjennom noen av de tingene du kan gjøre for å forberede deg på et utenlandsopphold.

Kunnskap om historie, politikk og samfunn

Å kjenne landets historie og politiske situasjon vil hjelpe deg i å forstå den virkeligheten du møter. Hvis et land har lang historie som koloni og kort historie som selvstendig stat, hvordan påvirker det landet i dag? Hvor høy er arbeidsledigheten? Finnes det mange universiteter, og hvem tas opp som studenter? Hva jobber folk med? Hvilken religion er vanligst? Å finne ut av slike forhold kan bidra til at du selv kan stille andre og bedre spørsmål. Bruk flere kilder når du skal finne ut noe om et land. Det kan være stor forskjell på den informasjon du får fra kilder som historiebøker, Lonely Planet eller Wikipedia og den du får ved å snakke med folk som er fra eller har bodd i landet. Dess flere kilder du bruker, dess bedre samlet informasjon vil du få, og du vil også se at det varierer hvordan ett og samme fenomen beskrives. Er Rio de Janeiro en farlig by å reise til? Noen vil si ja uten å nøle, og et googlesøk om kriminalitet og Rio vil gi deg mange treff. Snakker du med folk fra byen vil de gi deg et mer nyansert og utfyllende bilde.

Generell kunnskap om et land er et godt utgangspunkt, men i tillegg er det viktig å ha kunnskap om det området eller den byen du skal til. Reisehåndbøker kan ofte ha mye nyttig og praktisk informasjon. Hvis det er studenter som har vært i landet tidligere kan du få mye nyttig informasjon fra dem, og vi vil oppfordre deg til å bruke mye tid på å snakke med dem. De vil ha gode råd og tips om hvordan du skal oppføre deg og hva du kan forvente. Hvordan hilser man? Er det høflig å se folk inn i øynene? Når på døgnet spiser man middag? Er det trygt å gå ut alene om kvelden? Hvordan kler man seg på jobb? Er det viktig å ha nypussede sko? Hvordan får man vite om forelesninger? Skal man selv ta initiativet til nye arbeidsoppgaver på praksisstedet, eller skal en vente til en blir spurt om å gjøre noe?

Språk

Å lære seg det lokale språket før du drar er lurt, selv om det er tidkrevende. Å kunne hilse på folk på deres eget språk gjør det lettere å komme i kontakt med folk, så det er lurt å lære seg i alle fall et par enkle ord og setninger. Det gjelder også dersom du regner med å bruke tolk. Noen ganger vil du kunne ta språkkurs i Norge før du drar eller finne språkkurs eller leksjoner på internett. Før noen typer utenlandsopphold kan du få støtte til språkopplæring, sjekk med internasjonalt kontor eller avdelingens kontaktpersoner hva du kan få støtte til. Å beherske godt engelsk er uansett alltid en god start.

Hvis du på forhånd vet at du kommer til å bruke tolk i praksisarbeid, så sett deg inn i hvordan en best jobber med tolk. Det å bruke tolk krever at man har en felles forståelse for tolkens rolle og hvordan samarbeide skal foregå. Janne skriver i sin tekst om sine erfaringer med å måtte bruke tolk i store deler av sitt arbeid. Du finner nyttige tips for det å jobbe med tolk både i litteraturlista bak i denne teksten, og på Tolkeportalen: <http://www.tolkeportalen.no/>

Kulturelle forhold

Selv korte reiser kan gjøre oss oppmerksomme på at vi har ulike måter å tenke, handle og forstå situasjoner på. Bare ved å reise fra vest til øst i Oslo kan vi bli oppmerksomme på språk og klasseforskjeller, selv om vi holder oss i samme by. Noen skriver om reiser til andre land som et kultursjokk. Men å være i sjokk innebærer å være totalt lammet og numne. Vi mener at det å reise til et land med en annen kultur ikke gir sjokk, men et møte med folk som tenker og handler annerledes enn oss selv. Slike møter er spennende og lærerike, og gir oss mulighet til å bli kjent med egne verdier og holdninger og det vi tar for gitt. Er det sikkert at det jeg tenker er god barneoppdragelse nødvendigvis er bedre enn det jeg møter her? Hvilke av mine verdier ønsker jeg å holde på og si er absolutte, og når kan jeg være mer kulturell relativistisk? Å reise er et dynamisk møte mellom deg og andre. Hva skjer i samspillet mellom oss? Flere av studentene har skrevet om dette i sine tekster i denne rapporten.

Vi er ofte ikke bevisst våre egen kulturelle normer, vi tar dem som en selvfølge og ser på dem som naturlige. Når du har bestemt deg for å dra kan det være en god idé å begynne å registrere dine egne refleksjoner, handlinger og tanker. Dette kan du gjøre ved å skrive logg eller en annen form for selvrefleksiv dagbok. For tips om hvordan du kan gjøre dette, se Tveiten (2008).

I tillegg til å lese både fagbøker, reisehåndbøker og skjønnlitteratur fra og om det landet du skal reise til, er det viktig å sette seg inn i hva kultur er og hvordan vi kan forstå ulike kulturer. Å ha kunnskap om hva kultur er kan være et nyttig redskap underveis i oppholdet og er en viktig forberedelse til det å skulle være utlending. I litteraturlisten har vi satt opp noen tips til bøker og artikler du kan lese om dette.

Å møte andre systemer

De færreste land i verden har velferdsstater, og i mange land har innbyggerne få andre enn seg selv og sin familie å stole på dersom de skulle trenge hjelp. Studenter som reiser til andre nordiske land vil møte velferdssystemer som har mange likhetspunkter med det norske, selv om det også er forskjeller. Studenter som har praksis eller tar teoristudier i Afrika, Asia og Latin-Amerika vil derimot ofte komme til steder uten velferdsstater. Det at staten ikke på samme måte som hjemme tar ansvar for innbyggernes helse og velferd preger innholdet i sosialt arbeid, og vil prege særlig praksis, men også teoristudier.

Mange studenter som reiser til land med dårlig utbygde helse- og velferdstjenester blir frustrerte og sinte over at staten i så liten grad tar ansvar for innbyggerne. Det er fortvilende å møte mennesker som blir avvist på sykehuset fordi de ikke har råd til å betale, eller å treffe barn som ikke får gå på skolen fordi foreldrene ikke har råd til sko. I møte med en slik virkelighet kan vi lett bli oppgitte og motløse. Samtidig kan en bli imponert over folks evne til å klare seg i vanskelige situasjoner. Noen studenter får et sterkt ønske om å gjøre hva de kan for å bedre hverdagen for mennesker i praksislandet også etter at de har kommet hjem. Studenter som har hatt praksis eller gjennomført prosjektarbeid hos Streetwise-Abantu i Zimbabwe og hos Swift-Aid i Ghana holder kontakten med organisasjonene også etter at de har kommet hjem til Norge, og har arrangert innsamlingsaksjoner.

Vaksiner, folketrygden og forsikringer

Sørg for at du tar vaksiner i god tid før du skal reise. Folkehelseinstituttets

[reisevaksineinformasjon](#) gir god informasjon om hva du trenger. Det kan være lurt å bruke Folkehelseinstituttet til å finne ut av hva du trenger, og ta denne informasjonen med til din fastlege. Det finnes også legesentre som har spesialisert seg på vaksiner. Sjekk hva du trenger i god tid, enkelte vaksiner krever gjentatte vaksinasjoner for at du skal være beskyttet.

Når du søker om lån/stipend i [Lånekassen](#) for utenlandsoppholdet, blir du automatisk rapportert til NAV. Du får da tilsendt informasjon og nødvendig dokumentasjon som gir deg rett til dekning av helsetjenester. Vær oppmerksom på at det er noe forskjellige regler avhengig av om du befinner deg utenfor eller innenfor EØS-området. Dersom du *ikke* får støtte fra Lånekassen og skal oppholde deg i utlandet utover 12 måneder, er du ikke automatisk opptatt i NAV (tidligere folketrygden). Da må du selv sørge for å melde deg inn

før du drar. Du kan lese mer og søke om frivillig medlemskap hos **NAV**.

Høgskolen forsikrer vanligvis sine studenter hos forsikringsselskapet KNIF. Forsikringen dekker studenter som tar delstudier i utlandet og avhengig av varighet av oppholdet omfatter den ulykke, tap, skade, ansvar, sykdom og reise. Sjekk på internasjonalt kontors hjemmeside for mer utfyllende informasjon. **ANSA** har også gode forsikringsordninger for studenter på utenlandsopphold, og avhengig av krav fra mottakerinstitusjon kan dette være et bedre alternativ. Du er selv som er ansvarlig for å ha nødvendig forsikring, satt deg inn i vilkårene og at du har de nødvendige vaksiner.

Visum

Dersom du skal ha studieopphold utenfor Europa vil du svært ofte måtte søke om visum, særlig gjelder det til land i Asia og Afrika. Visumregler og prosedyrer varierer, og det er lønner seg å sjekke dette så tidlig som mulig slik at du vet hvilke dokumenter som trengs. Å søke visum er ditt ansvar, og du bør kontakte ambassaden til det landet du skal reise til for å innhente oppdatert informasjon. Ikke alle land har ambassader i Oslo, og det kan hende du må sende passet til København eller Stockholm eller tilmed må reise dit selv. I så fall er det viktig at du gjør dette i god tid slik at du får pass med visum tilbake før du reiser. Dersom flere studenter skal til samme sted er det som regel lurt å sende alle visumsøknadene samtidig. Om andre studenter har vært i samme land før deg er det lurt å ta kontakt med dem for å få tips og råd om hvordan det er mest hensiktsmessig å søke om visum.

Kontrakt for delstudier i utlandet

Når du har avtalt delstudier i utlandet og du har bekreftet oppholdet i mottaker landet, må du signere en **kontrakt** med Diakonhjemmet Høgskole. Denne avtalen inneholder blant annet din kontaklinformasjon hjemme og på praksis- eller studiestedet, og nærmeste pårørende. Gjennom denne kontrakten får vi de nødvendige opplysninger om deg, samtidig som den tydeliggjør hva som er ditt og hva som er skolens ansvar.

Bli kjent med kontaktlærer

Alle som skal studere i utlandet, hva enten det er teoristudium, prosjekt eller praksis, skal ha en kontaktperson på avdelingen eller skolen. Dette kan enten være en lærer du kjenner godt

fra tidligere i studiet eller en lærer du ikke kjenner. Ta selv initiativ til å bli litt kjent med læreren dersom dere ikke kjenner hverandre godt fra før. Vedkommende kan bli en viktig person for deg hvis du står overfor utfordringer der du trenger noen å støtte deg på. Det er blant annet viktig at dere snakker sammen om hvilke forventninger dere har til hverandre. Vi har opplevd at studenter har sittet og ventet på at lærer skal ta kontakt mens læreren på sin side har tenkt at det er studentens ansvar. Det er ingen fast mal for hvordan kontakten mellom lærer og student skal være i løpet av et utenlandsopphold. Studentenes behov vil være forskjellige, avhengig av lengde på oppholdet og tilgjengelighet. Noen studenter har blogget mens de har vært i utlandet og gitt lærer tilgang til bloggen, andre har holdt kontakt via e-post. Noen steder kan det være vanskelig med internettilgang og telefon, da kan det være ekstra viktig å avtale hvordan dere skal holde kontakten. Uansett bør dere møte hverandre minst en gang og ha en samtale om hvordan kontakten mellom dere skal være.

Om å finne seg til rette på et nytt sted

Etter å ha forberedt deg sitter du endelig et nytt sted, i et annet land, klar for å ta fatt på en ny hverdag. Noe er nytt, noe er ukjent og noe er nesten som hjemme. Du treffer nye mennesker og lærer nye ting hver dag. Hvordan du møter dette kan du ikke vite og forutse på forhånd. Ved å stille deg åpen har du mulighet til å få ny kunnskap om deg selv, om det stedet og de menneskene du møter og ikke minst om faget du studerer. Å skrive logg eller dagbok kan være en måte å få deg til å reflektere over det du opplever. Ved å bli oppmerksom på hva du sanser, tenker og reagerer kan du oppdage og lære (Grendstad, 1986).

Å lære i en annen kontekst kan være svært annerledes enn hjemme, mye vil være annerledes enn du forestilte deg og du stilles overfor nye utfordringer. Med tålmodighet, åpenhet og pågåenhet er det meste mulig. Om du tar teoristudier i utlandet kan det være en god idé om du selv tar kontakt med lærerne og presenterer deg. Kanskje viser det seg at det seg at ikke alt er som planlagt, og du selv må ta initiativ til å finne et nytt kurs eller en annen som kan veilede deg. Vi som er i Norge vet ikke hva du erfarer og opplever. Trenger du hjelp eller noen å diskutere med så ikke nøl med å ta kontakt med skolens kontaktperson. Vi er vant til å finne løsninger og være fleksible, og kan gi innspill til hvordan du kan takle situasjoner du står i. Ser du deg nødt til å avbryte oppholdet så finner vi en løsning på det også. For å kunne hjelpe deg er vi avhengige av at du gir oss beskjed og at du forteller oss hvordan du har det. Fjellvettreglene gjelder også her: Det er ingen skam å snu. Kanskje kommer du i en situasjon

der den lokale veilederen ikke er tilstede, noe som også kan skje i Norge. Hva kan du gjøre for å lære på andre måter? Kan du be om veiledning hjemmefra på Skype? Kan du sende skriftlige veiledningsnotat til veileder i Norge, eller må du bytte sted? Kanskje finnes det andre veiledere på det stedet du er? Tenk kreativt rundt egen læring og ha høye krav, som om du ville hatt i Norge. Still krav til oss lærere og være tydelig på hva du trenger.

Kvinne- og mannsroller varierer i ulike land og i ulike miljøer, og jenter kan gjøre lurt i å ta noen forholdsregler. Hvordan du kler deg har betydning for hvordan du blir tatt i mot, og et råd vi pleier å gi er å følge kleskoden på stedet der du er. Jenter fra Skandinavia har noen steder et rykte på seg for å være seksuelt liberale, derfor kan det være hensiktsmessig å kle seg mer konservativt enn hva mange av de lokale jentene gjør. Det kan være greit å finne ut hvilke deler av kroppen som oppfattes som utfordrende å vise frem der du er, mange av oss vil for eksempel ikke tenke på ankler som noe som bør dekkes til. Her kan Lonely Planet og andre reiseguides ofte være til hjelp. Følg fjellvettreglene også på dette området, og lytt til erfarne fjellfolk når det gjelder hva som regnes som vanlig eller akseptabelt og hva som kan gi deg et dårlig rykte eller oppfattes som en invitasjon til et mer romantisk forhold enn du hadde tenkt deg.

Høgskolen tilbyr praksisplasser i en del land der sikkerhetssituasjonen kan variere. Selv om høgskolen vil være forsiktig med å tilby praksisplasser der vi vurderer at risikoen er høy, så kan for eksempel kriminalitet innebære en tilleggsrisiko uavhengig av nasjonal og regional stabilitet. Det kan være store lokale ulikheter når det gjelder sikkerhetssituasjonen, slik at det kan være trygt å ferdes i en bydel mens en bør holde seg unna en annen. En del steder kan det være farlig å bevege seg ute alene om kvelden, spesielt for jenter. I noen byer kan særlig kvinner oppleve svært direkte seksuelle tilnærmelser og overgrep på busser og tog, og noen byer har innført egne t-banetrokker for kvinner. I enkelte store byer advares det mot å ta drosje på gata fordi passasjerer kan bli utsatt for tyveri, ran eller voldtekt. Oftest finnes det sikre drosjer du kan bestille på forhånd, du kan få telefonnummer til sikre drosjeselskaper av folk på stedet og i oppdaterte reisehåndbøker. Mange steder har folk mindre tillitt til politiet enn hva vi er vant med, og om du må anmelde for eksempel tyveri er det lurt å sørge for å ha med seg en eller flere lokale personer, helst minst en mann. Ta gjerne med veileder eller lærer dersom du er nødt til å oppsøke politiet. Også når det gjelder sikkerhet bør du følge fjellvettreglene og lytte til erfarne fjellfolk: Hør på veileder og de ansatte der du har praksis,

studerer eller gjør prosjektarbeid når det gjelder hva som er trygt og hva som kan være farlig. Om veileder, lærer eller ansatte der du er sier at noe er for farlig skal følge deres råd, uansett.

UD og den norske ambassaden gir også råd om sikkerhet. Dersom de fraråder deg å reise inn i et område skal du holde deg unna, da betyr det at området er svært utrygt. Områder kan også være utrygge uten at ambassaden fraråder deg å reise dit, eller det kan være trygt å reise med fly men svært utrygt å reise med buss. Råd fra UD finner du på www.landinfo.no. Høgskolen samarbeider med **Kirkens Nødhjelp** en del steder, de kan også gi råd om hva som er forsvarlig atferd for å begrense sikkerhetsrisikoen. Befinner du deg i en situasjon der du trenger hjelp fra noen som er nærmere deg har Høgskolen har en 24-timers beredskapsavtale med **Sjømannskirken**. I krisesituasjoner kan en ambulerende prest være på praksisstedet på relativt kort varsel for å bistå og følge opp i vanskelige situasjoner.

Når det kommer til stykket er det likevel du selv som har ansvaret for å ivareta din personlige sikkerhet. Vi på Diakonhjemmet ønsker at du skal ha et spennende og utfordrende opphold og at du skal komme fornøyd tilbake, og håper og tror at du tar forholdsregler og følger de rådene du får om sikkerhet.

Faglig utbytte

Formålet med en reise som er en del av et studie er alltid faglig. Du skal i løpet av oppholdet lære mer om sosialt arbeid. Hvordan dette forstås, utøves og undervises varierer i verden (Døhlle og Askeland, 2006), og etter endt utenlandsopphold skal du vite mer om hvordan sosialt arbeid drives på det stedet der du har vært og forhåpentligvis også ha tenkt mer generelt rundt sosialt arbeid. Mange av studentene vi har fulgt opp har lært noe annet om sosialt arbeid enn de på forhånd hadde tenkt å lære. Mange forteller at de har fått en mer politisk tilnærming til og samfunnsmessig forståelse av sosiale problemer etter å ha hatt utenlandspraksis, det gjelder særlig studenter som har hatt opphold i land i Sør.

Den kunnskapen du tilegner deg ved utenlandsopphold vil være ulik den kunnskapen du ville tilegnet deg i Norge, men den vil likevel kunne være relevant for den jobben du skal utføre etter endt studium. Det er ikke opplagt hva du kommer til å lære og hvordan. Ofte blir det først tydelig hva du har lært når du kommer hjem.

Hjemme igjen

Det er fint å komme hjem igjen til familie, venner og mat man har savnet. Samtidig er det å komme hjem også en overgang. Hvordan det er å komme hjem vil variere, ikke minst avhengig av hvor lenge oppholdet har vart, hvor du har vært og hvilke erfaringer du sitter igjen med. Etter å ha jobbet med sosialt arbeid i et fattig land kan det være sjokkerende å se overfloden hjemme i Norge og å høre sytingen over ting som fremstår som mer bagatellmessig enn da du dro. Kanskje oppdager du at du lengter tilbake til praksis- eller studiestedet og til nye venner, eller at du plutselig synes noe er rart som du tidligere aldri har tenkt over.

Skolen forsøker i den grad det er mulig å ta imot studentene slik at dere får mulighet til å dele erfaringer etter oppholdet. Det er ikke alltid mulig, og i noen tilfeller vil det ta lang tid før vi får til en slik erfaringsoppsummering, for eksempel dersom du kommer hjem når skolen har sommerfeire. Vi vil anbefale deg å dele erfaringer med de som er rundt deg, og at du fortsetter å skrive logg eller dagbok. Kanskje ser du noe nytt ved deg selv eller ved det norske samfunnet? Hvordan kan du bruke denne erfaringen, hvordan kan du gi den videre til andre studenter og skolen? Du kan også ta kontakt med enkeltlærere, diakon eller prest og avtale tid for en samtale dersom du føler behov for det.

Det er alltid ønskelig at studentene bruker sine erfaringer inn i undervisningen, og i mange tilfeller vil vi forsøke å legge inn erfaringsdeling som en del av undervisningsopplegget. Hvis lærerne ikke etterspør dine erfaringer kan du kanskje selv ta initiativ til å formidle noe av det du har lært i klassesammenheng? Vær raus med å dele erfaringene dine, gjennom andres tilbakemeldinger kan du også lære mye nytt og få nye perspektiver på dine egne opplevelser.

Noen synes folk rundt dem viser liten interesse for hva de har lært og opplevd. Mens du har vært ute i verden, opplevd helt nye ting og har forandret deg har folk her hjemme hatt andre opplevelser. De kan bli lei av å høre om dine erfaringer og opplevelser lenge før du blir lei av å fortelle om dem. Dersom du har reist sammen med andre er det en god idé å holde kontakten med dem og treffes for å snakke om praksis- eller studieoppholdet. Kanskje har du fått et engasjement i forhold til området du har vært i eller temaet du har jobbet med som du kan videreføre etter at du har kommet hjem. Å delta aktivt i organisasjoner som Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond (SAIH), Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Amnesty International, Fellesrådet for Afrika, Latinamerikagruppene eller andre organisasjoner gir

også mange muligheter for å snakke om dine erfaringer og opplevelser. Du kan også opprettholde kontakt med nye venner via internett og Skype. Dersom du har et stort formidlingsbehov kan du kanskje skrive leserinnlegg i avisen, la deg intervjuet av lokalavisen eller formidle erfaring via en blogg? Kanskje kan du tilby deg å undervise studenter som skal ha utenlandsopphold, eller starte en internasjonal studentgruppe på Høgskolen? Kanskje tenker du at det mangler en tekst i denne rapporten, eller at det er et tema som ikke er behandlet? I så fall håper vi at du sender oss en e-post, og at du etter hvert skriver en tekst som vi kan inkludere i senere versjoner av rapporten.

Hvordan kan du bruke det du har lært og erfart? Noen opplever at de har gjort nye og viktige erfaringer i livet og har et ønske om å trekke disse erfaringene med seg inn i hverdagen her hjemme. Noen studenter har meldt seg inn i solidaritetsgrupper eller organisasjoner, noen har laget nye grupper og organisasjoner eller de har organisert internasjonale dager på skolen. De erfaringene du har med deg er alltid nyttige, og mange av dem kan vise seg å komme til nytte både privat og i yrkessammenheng senere.

God tur – god læring!

Vi håper at du gjennom å lese denne teksten og de andre tekstene i denne rapporten har fått lyst til å reise og lære. I en globalisert verden er det mange muligheter, vi håper at vi som Høgskole kan legge til rette for at du kan reise og lære. God tur – god læring!

Litteratur

Døhlle, Elsa og Gurid Aga Askeland (red.) (2006). *Internasjonalt sosialt arbeid: innsats på andres arena*. Oslo, Universitetsforlaget.

Eriksen, Thomas Hylland og Rune Eraker Thomas (2010). *Små steder - store spørsmål: innføring i sosialantropologi*. Oslo, Universitetsforlaget.

Eriksen, Tomas Hylland og Torun Sørheim (2006). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. 4.utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.

Gullestad, Marianne (2002). *Det norsk sett med nye øyne*. Oslo, Universitetsforlaget.

Grue, Marit og Karen Marie Moland (red) (2006). *Praksis i Sør. Pedagogiske og institusjonelle utfordringer*. Bergen: Høgskolen i Bergen, skriftserien nr. 1.

Hillestad, Adelheid og Anne Lene Sørensen (2007). *Bare reis! Håndbok for helsefagstudenter i internasjonal praksis*. Oslo, Cappelen akademisk forlag.

Grendstad, Nils Magnar og Gunnhild Johanne Sandven (1986). *Å lære er å oppdage : prinsipper og praktiske arbeidsmåter i konfluent pedagogikk*. Oslo, Didakta.

Mikkelsen, Holly (1995) *The Art of Working With Interpreters. A Manual for Health Care Professionals*, url: <http://www.acebo.com/papers/artintrap.htm>

Thorbjørnsrud, Berit (2009). *Kulturelle fortolkningsrammer*. I: Elisabeth Brodtkorb og Marianne Rugkåsa (red). *Mellom mennesker og samfunn: sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Oslo, Gyldendal akademisk.

Tveiten, Sissel (2008). *Veiledning mer enn ord*. Bergen, Fagbokforlaget.

‘La oss stoppe seksuelle overgrep:
Om noen forsøker å ta på deg eller beføle deg: ikke godta det! Si fra! Be om hjelp!’
Buss, Lima 2010
Foto: Anne Margrethe Sønneland

3 Verdifulle erfaringer fra utenlandspraksis

av Heidi S. Abrahamsen, Elisabeth Karlsen, Marte Kolstad, Anita Skjerven og Kari Telstø

Heidi S. Abrahamsen, Elisabeth Karlsen, Marte Kolstad, Anita Skjerven og Kari Telstø deltok på kurset International social work høsten 2007, og skrev en prosjektoppgave om studenter som hadde hatt utenlandspraksis. Denne teksten er en revidert versjon av prosjektoppgaven.

Å være i utenlandspraksis kan ofte være både spennende og utfordrende, på godt og på vondt. Mange studenter som velger å gjennomføre praksisen i utlandet sitter igjen med erfaringer både på det personlige plan og på det faglige plan.

Som sosionomstudenter gjorde vi et prosjekt der vi ønsket å kartlegge studenters opplevelser og utbytte av utenlandspraksis. Vi snakket med tidligere sosionomstudenter ved Diakonhjemmet som selv hadde praksis i utlandet, og hørte blant annet om deres opplevelser med å leve i og å utøve sosialt arbeid i en annen kultur, og også om hvordan de kan nyttiggjøre seg av disse erfaringene i ettertid.

Fra 1998 til 2005 har 54 studenter vært i utenlandspraksis fra Diakonhjemmet. Vi tok kontakt med alle disse; vi presenterte prosjektet vårt og spurte om de var interesserte i å stille opp til intervju. Av de 27 som svarte på vår henvendelse, valgte vi ut 11 til intervju. Det vil si at vi benyttet oss av de som selv ønsket å delta, og som det var praktisk mulig å gjennomføre et intervju med. Informantene våre var alle ute i praksis ett semester, og de representerer alle de aktuelle årene utenom 1999 og 2002.

Hvorfor reise ut?

Praksisstudentene trakk fram hvordan nysgjerrighet overfor en annen kultur, eventyrlyst og jakten på spenning var viktige grunner til at de ønsket å dra ut. En av dem ønsket å teste ut hvordan det var å jobbe i et annet land med bistandsarbeid med tanke på senere arbeid. Den samme personen satte ord på hvordan motivasjonen i forhold til sosionomyrket både hvilte på ønsket om å jobbe utenlands i et bistandsprosjekt, men også i forhold til å jobbe i et flerkulturelt Norge. Mange av de vi snakket med, pekte på hvordan de ønsket internasjonal erfaring, i tillegg til å lære mer om hvordan det er å jobbe med sosialt arbeid i utlandet. Og

som en av studentene sa så dreide det seg ikke for henne om ”å redde verden”, men at hun reiste for sin egen del; ”jeg ville se hvordan jeg som sosialarbeider kunne jobbe i en annen setting”. Å ha jobbet i et annet land med en fremmed kultur kunne være med på å utvikle de ferdigheter studentene senere ville trenge for å kunne utføre denne type arbeid. Det kan altså være ulike grunner til å velge utenlandspraksis; for noen var det et bevisst valg om å internasjonalisere utdannelse, mens for andre var det ren eventyrlyst og spenning som lokket dem.

Utfordringer

Utfordringene studentene møter i utenlandspraksis kan ofte kjennes vanskelige i situasjonen, men studentene sier at de i ettertid har vært glade for de. Disse utfordringene har gitt både nyttig erfaring og studentene sier at de har vokst både personlig og som fagpersoner.

En av informantene sa:

”Vi måtte skape vår egen arbeidsdag, dette var utfordrende. Jeg synes jeg taklet dette godt og jeg satt igjen med en større selvtillit og mestringsfølelse i etterkant”.

Studentene opplevde at de måtte bruke sin kreativitet og ofte selv ta initiativ i arbeidet, men at dette kunne være verdifull læring.

Ved å leve i kontrastfulle og annerledes omgivelser i praksis, opplevde flere av studentene at de så Norge med nye øyne. Det å måtte sette seg inn i, og arbeide i en annen kultur, hadde innvirkning på den enkeltes verdier og holdninger. Flere fikk erfare at den norske tankegangen ikke nødvendigvis er den beste. Mange fikk også et nytt perspektiv på lykke og livsglede når de stod midt i fattigdommen og så hvor stor gleden var for de små ting. Det materialistiske levesettet i Norge kom tydelig fram i denne konteksten. Samtidig ble fordelene ved å leve i velferdsstaten Norge tydeligere, når en med utgangspunkt i minimalt med ressurser, skulle hjelpe mennesker i nød.

De fleste har praksis i land med stor fattigdom og der kriminaliteten er høyere enn hva vi er vant med i Norge.

”Praksisperioden var det halvåret jeg lærte mest, jeg fikk se kompleksiteten i ting. Jeg så på at mennesker hadde det vanskelig og jeg gråt mye om kveldene”

fortalte en av studentene. Flere gav uttrykk for at de følte seg ubrukelige og hjelpeløse i møtet med den harde virkeligheten. Dette var en påkjenning og utfordring som gjorde sterkt inntrykk, og satte i gang mange tankeprosesser underveis. ”Jeg fikk en annen forståelse av hvordan ting henger sammen, ting er komplisert, og det er vanskelig å endre. Samtidig så er det ikke så mye som skal til” fortalte en av studentene.

Nytteverdi av utenlandspraksis

En av studentene, som var i Afrika, fortalte at

”jeg lærte mye nytt som jeg ikke hadde tenkt over tidligere, som for eksempel tålmodighet og holdninger overfor andre”.

I Afrika var ikke tidspunktet for når man skulle møtes så viktig. Mennesker hadde en tendens til å dukke opp når det passet dem. I Norge har denne studenten kunnet overføre denne erfaringen til sitt arbeid. Vedkommende jobber i dag med rusmisbrukere, et arbeid som krever tålmodighet i forhold til å takle brukeres tilbakefall og brutte avtaler. Erfaringer fra praksis hadde styrket evnen til tålmodighet i arbeidet, hvor denne studenten erfarte noe i en annen kultur som konkret kunne overføres til det nåværende arbeidet.

Flere av studentene fortalte oss om erfaringer som var gjort på et personlig plan. Likevel ser vi at de kan trekke frem flere av de personlige erfaringene i den jobben de har i dag. Erfaringer med å være en minoritet i et land kunne fortelle dem noe om hvordan det kan oppleves å være innvandrere eller flyktning i Norge. Flere trakk også frem at det var en nyttig erfaring å kjenne på følelsen av usikkerhet og mangelen på et sosialt nettverk. Dette kan overføres til sosialt arbeid med klienter.

Studentene i utenlandspraksis opplever av og til konflikter; både fordi de skal bo, leve og arbeide tett sammen med medstudenter, men også i forhold til kollegaene på praksisplassen. De trakk derfor fram konflikthåndtering, som nyttig lærdom. En av studentene kom med et eksempel på hvordan hun håndterte konflikter blant kollegaene:

”Jeg lærte mye om det å forholde meg til konflikter. Jeg dro ikke fra praksisstedet før vi hadde ”skværet” opp. Det er jeg glad for”.

Både konfliktløsning og samarbeid er erfaringer som studentene lærte mye av. En av studentene fremhevet at utfordringen ble å se hverandres sterke sider og bruke individuelle forskjeller som en ressurs. På denne måten kunne de utfylle hverandre i praksis. Samtlige understrekte hvor viktig det er å være i utenlandspraksis sammen med noen. De fleste ser den store verdien i å kunne dele opplevelser og inntrykk med noen som er i samme situasjon som en selv. Dette fellesskapet var viktig for studentene både under og etter praksis.

”Vi som var i utlandet sammen brukte hverandre, og vi kan fortsatt snakke mye om det”.

Gjennom praksistiden tilegnet studentene seg relasjonskompetanse, som i senere arbeid vil kunne benyttes i stor grad. Det er store forskjeller på utførelsen av sosialt arbeid i Norge og land i sør. Mange av studentene oppfattet at fokuset på samfunnsarbeid var mye større, og dette gav lærdom i hvordan jobbe på et mer kollektivt nivå. Dette er ferdigheter som kan være lettere å tilegne seg i andre land der denne formen for sosialt arbeid er mer utbredt. Kanskje kan disse ferdighetene være unike i møtet med det norske systemet, fordi vi i Norge fokuserer mer på sosialt arbeid på individnivå. Ellers ble ressursfokusering og likhetstenkning trukket frem som ferdigheter de utviklet i denne perioden.

Våre informanter la stor vekt på at de personlige erfaringene var det de hadde lært mest av. Studentene var i land med en kultur ulik fra sin egen. Ved å få et innblikk i andres kultur, ble noen av studentene mer klar over sin egen kultur, og hvordan den farger vårt syn på verden.

Studentene vi snakket med hadde liten bevissthet rundt de faglige kunnskapene de hadde lært seg i praksis, og mente selv de hadde tilegnet seg mest personlig kompetanse. Gjennom intervjuene viste det seg at studentene hadde tilegnet seg mye faglig kunnskap i praksisen, men bevisstheten om at dette var faglig kunnskap, eller at det var relevant i forhold til sosialt arbeid i Norge, var heller liten. Det kan se ut til at de personlige erfaringene som studentene nevner, likevel kan brukes som fagpersonlig kompetanse i sosialt arbeid. Alle denne nye kunnskapen og de nye erfaringene er med på å utvide studentenes forståelseshorisont.

Vi tenkte i utgangspunktet at studenter med utenlandspraksis kan ha vanskelig med å få seg jobb etter endt utdanning, og spurte derfor studentene om dette. Da svarte de at det tvert i mot var positivt med praksiserfaring fra utlandet, da det kunne bidra til at cv-en skilte seg ut. En av våre informanter uttalte at utenlandspraksisen var ”gull på cv-en”. Hovedinntrykket vi har

fått er at de ikke har hatt nevneverdige problemer med å skaffe seg jobb etter endt utdanning. Alle de som svarte på vår henvendelse fikk spørsmål om de ville valgt utenlandspraksis igjen. Hele 93 % av dem svarte at de ikke ville vært foruten utenlandspraksis.

Aidsforebyggende arbeid i Malawi
Foto: Aud Marit Eidsaa

4 Studying and Practicing International Social Work

av Simone Jana Gashaw

Simone Jana Gashaw er student ved det protestantiske universitetet i Ludwigsburg, Tyskland, og var utvekslingsstudent ved Diakonhjemmet høyskole studieåret 2009/2010.

Studying International Social Work (ISW)

At my university in Germany I am enrolled in a BA-programme carrying the promising name 'International Social Work'. But what does this name imply? What is international social work? Studying international social work does not only mean that you commit yourself to spend two of your seven semesters abroad (according to my course's curriculum), it also means focusing during your studies on an international perspective, to prepare you for both working as a social worker abroad and working at home in an international context (e.g. with migrants). In a globalising world society becomes increasingly diverse. What was once national becomes international, and what was international becomes, at some stage, national. In this process international social workers not only take on a role as mediators and bridge builders, but also the role of social activists.

Being an exchange student

Studying ISW I have so far read, heard and written a lot on international social work, but now came the time for me to experience a part of it. From August till December 2009 I have been an exchange student at Diakonhjemmet University College in Oslo, Norway. I took four courses covering four aspects of social work: social work with individuals, social work with groups, international social work and the (Norwegian) welfare state.

Even though the content was similar to what I might have learned at home, the structure and methods were distinct. All in all it was a good and healthy blend of group work, teaching and learning by doing. I was surprised by the constant supervision and feedback one receives here during the studies and I was glad to find structures helping me to adapt easily to my new study environment. As in daily life I also was tempted to compare everything I experienced at university. Are there more or less discussions in seminars? Do students participate actively? Are people less or more direct when stating their opinion? What is people's view on certain

social issues and taboos? Sometimes I felt a bit like a social anthropologist and had to take care not to ask too many questions but to focus on the actual content of the course. Being at another university in a foreign country has, been a valuable experience to me and I hope I contributed as well to the learning process of others while “sucking in” as much information as possible.

Shortly, I am going to start my practical placement here in Norway and I am looking forward to getting to know international social work practice. This is what I, and I assume, most people think of when they hear the term “international social work”: social work practice in a different country, thus in an international setting. Even though discussing social work and its theory internationally is as important as its practice, doing what you learn and talk about seems to be the peak you want to reach, at least for me at this point of life.

Expecting it to be challenging and rewarding at once, I am looking forward to another six months of a demanding and good time of professional and personal growth.

In the following I tried to sum up some more practical advice I would like to give to fellow international social work students.

Preparation

Prepare on time

It is important to prepare yourself in time for your stay abroad, not only in terms of practical preparation but also mentally and emotionally. Getting informed, introducing yourself to the culture and language, and making contacts with both people who have been there (best: some “expert” who has been at the university/practical institution) and people who are from there, but live near to you (exchange students, migrant workers, tourists etc.). This can be a good preparation and source of information for cultural prejudices and differences which one should be aware of.

Expect to be unprepared

No matter how well you inform and prepare yourself before hand, there will always come something surprising that you are not prepared for. Have this in mind before you go so you will not be disappointed or confused.

Stay

Ask

Do not expect all information to be given to you, only you know what you do not know/what you need to know.

Socializing: Do not wait, rather take the first step!

Since you are coming into a new environment making first contact(s) is usually your responsibility. Find out whether there is a student union or other socializing events (best: regular ones) contact and visit them and talk to people in order to make contacts.

Talk to fellow students in breaks and ask them about what the city has on offer culturally and socially.

Visits home and visits from home

If you stay for a longer time and are not too far from home it could be good to travel home once in a while, especially on holidays or for family festivities.

Additionally to staying in contact with your friends and family back home via mail/phone/skype/letters/parcels it can be (if possible) a wonderful highlight to make them visit you and share some of your experiences with you.

Expect differences

If you come with the expectation to see something different then do not get scared when things are different. This not only applies to study structure and methods but as well to group work culture and working culture.

Reflection

It is important to reflect at the end of your stay/after your return home: only then is the learning process completed and one will be able to transfer knowledge into one's context at home and theory into practice!

5 Å lukke opp døren

av Torkel Hansen

Torkel Hansen hadde praksis i India våren 2010. Han avslutter sin bachelorgrad i sosialt arbeid våren 2011.

Kvinnen oppdager meg. Hun reagerer nesten instinktivt. Ser på meg med store brune øyne, og kommer tett opp til meg. Hun er mørk i huden, klærne er møkkete og hånden som hun strekker ut mot meg er slitt. Med et desperat blick bryter hun seg inn i min trygghetssone. Mange har fortalt meg at man ikke burde gi. Pengene går kun til russtoffer eller til bakmenn som tvinger henne til å utnytte min samvittighet. Datteren kommer opp bak henne, ser opp på moren og så opp på meg. Den lille hånden strekker seg mot meg, før hun innøvd former den som en liten bolle og tar den opp mot munnen sin. De gjentar begge ord jeg ikke forstår. Men selv om språket er fremmed, er betydningen klar: Du gav meg ikke mat når jeg var sulten. Du slukket ikke tørsten. Du lukket ikke opp døren din når jeg banket på. Tankene gnager hull i hodet mitt. Jeg ser bort. Tenker at når jeg kommer hjem vil jeg gi til en organisasjon som kan hjelpe flere, og på en riktig måte. En reddende tanke som letter samvittigheten. For en stund. Men hva så når jeg kommer hjem? Tryggheten omfavner meg og jeg glemmer blikket.

Glemmer hånden som strakk seg ut mot min rikdom. Glemmer stemmen som traff meg der det gjorde mest vondt. Glemmer å gi. Jeg kan ikke overse dette. Jeg kan ikke lenger bare kjenne denne følelsen av håpløshet, uten å reagere. Jeg finner ikke lenger noen løgner for meg selv for å slippe å ta stilling til dette. Jeg klarer ikke å bare sitte her i min egen sikre tilværelse. Jeg må gjøre noe. Jeg vil, på min egne måte, finne en løsning. For de har banket på for lenge siden, og det er på tide å lukke opp døren min.

Jeg har alltid syntes det har vært utfordrende å se fattigdom på nært hold og ofte følt ubehag i hvordan jeg skal forholde meg til det. Likevel kom disse tankene og utfordringene sterkere frem under praksisperioden min i India enn de har gjort tidligere. Hva dette skyldes er jeg ikke helt sikker på, men en grunn kan være lengden på perioden, fem måneder. Jeg vurderte tidlig hvordan jeg skulle forholde meg til tiggere og til fattigdommen jeg så, og hvilte meg på at jeg skulle være der en stund og at jeg skulle jobbe med arbeid som skulle bedre situasjonen til enkelte. Men etter en stund fikk jeg en selvfølgelig følelse av at jeg glemte eller

overså de rundt meg som trengte hjelp. Det at fattigdommen var i nabolaget mitt og at arbeidet vi gjorde ofte fokuserte på grupper som var i stor nød på grunn av blant annet mangel på å få dekket grunnleggende behov, gav meg etter hvert en følelse av at jeg burde gitt mer og gjort mer. Ved å overse problemene, følte jeg at jeg ble nok en rik kakse som ikke brydde meg. Som jeg har beskrevet i teksten over, kom også tankene rundt bibelske sitater om blant annet å åpne opp for de som banker på. Jeg kom ikke frem til noe klart svar på hvordan jeg skulle forholde meg til dette. Jeg klarte ikke å møte behovene jeg så eller fjerne de ubehagelige følelsene mine. Jeg burde nok ha gitt mer, gjort mer, og de små tingene jeg gjorde føltes bare som kortvarige tiltak eller kun for å lette min egen dårlige samvittighet. Men etter hvert kom jeg frem til at den eneste måten jeg kunne ha en reel mulighet til å endre på noe av dette, var å ta ett valg for mitt eget, fremtidige liv. Dette høres kanskje stort og pretensiøst ut, men konklusjonen min er egentlig kort og godt at jeg ønsker å leve ett liv hvor jeg forsøker å gjøre noe med samfunnsproblemene rundt meg. Om det er i utlandet eller i Norge, eller om det er på samfunnsnivå eller for det enkelte mennesker vet jeg ikke, men jeg tenker at jeg vil forsøke å finne meg en jobb der jeg aktivt gjør noe. Jeg vil nok alltid føle på disse spørsmålene i møte med fattigdom, men om jeg fokuserer på å gjøre noe i hverdagen min, er tanken at jeg i alle fall vil være med på å påvirke positivt.

Samarbeid med indiske studenter. Foto: Harald Winter-Hjelm

6 Ghana – sosialt arbeid og personlig utvikling

av Janne Krohn

Janne Nedregaard Krohn hadde praksis i Ghana våren 2009. Hun ble ferdig med sin bachelorgrad i sosialt arbeid våren 2010 og arbeider nå i Kirkens Nødhjelp.

Tilfeldigheter og et generelt ønske om å få en spennende praksisplass førte meg til Ghana vinteren og våren 2009. Tilfeldig fordi den ene studenten som egentlig skulle reise, trakk seg, og plassen ble åpen, slik at alle kunne søke på den. Jeg hadde ikke drømt om å reise ut i den store verden som sosialarbeider eller om å hjelpe fattige barn i Afrika. Nei, jeg hadde bare drømt om en spennende praksisplass. Men i det øyeblikket jeg så meldingen på its learning vedrørende praksis i Ghana, da visste jeg det! Selvsagt var det meg som skulle reise, sammen med Mari Lise, den andre studenten.

Det kan være utfordrende å oppsummere all den kunnskapen, lærdommen og de erfaringene jeg tilegnet meg i løpet av perioden i Ghana med få ord, men jeg skal prøve. Jeg skal nå ta dere med på en reise inn i min opplevelse av å ha praksis i utlandet, men også en reise nordover i Ghana, til jentenes hjemsted, landsbyene over savannene og til det ukjente.

”Internasjonal sosialarbeider? Jeg smaker litt på ordet og tenker – kan det være meg? Tvilen melder seg, gang etter gang, og jeg blir lett nervøs av tanken. Hva er det jeg gjør? Må nesten klype meg i armen og si høyt: ”Selvsagt er det meg! Jeg lar blikket vandre rundt i flykabinen, og konstaterer nok en gang at, jo jeg er på vei til Ghana, rundt meg sitter bare mørkhudede mennesker, ghanesere på vei til hjemlandet sitt. Jeg blir veldig synlig, og veldig hvit, nesten ”vinter-lysegrønn”, blant ghaneserne. Hudfargen og det å være en obruni, hvitt menneske, var en av mange momenter som preget semesteret, mitt praksissemester i Vest-Afrika.

Å møte annerledesheten og hverdagen ble en litt større overgang enn vi trodde. Vi skulle bo sammen med seks ghanesere; fire ungdommer, en kvinne og en liten jente på ett år. Vi hadde funnet fram til dette huset via bekjente i Bergen før vi reiste. Timothy, Ban, Anthony, Rita, Comfort og lille Augustina tok imot oss på en fabelaktig måte, og passet på oss som edelstener. Men den meget primitive standarden i huset, reiseavstanden til jobben og den massive interessen for de to hvite damene ble for mye, og etter noen uker måtte vi finne et

nytt sted å bo. Behovet for å ha privatliv og rom for skolearbeidet og arbeidskravene presset også på. I førstnevnte hus fantes det ikke bord og stoler inne, kun to smale benker og et lite bord ute, og rommet vårt bestod kun av en seng og et murgulv. Selv om ukene i begynnelsen var litt slitsomme, fikk vi mye verdifull kulturinnblikk. Vi fikk smake alle lokale matretter og hilse på uttallige slektninger og naboer som kom for å se oss, og skaffet oss et stort nettverk av venner. Vi holdt kontakten med denne familien hele perioden i Ghana, og besøkte dem så ofte vi kunne.

Jobben med jentene

Swift Aid, vår arbeidsgiver, er en lokal NGO (Non Governmental Organization) som jobber med gatejenter i hovedstaden Accra. Gatejentene kalles kayayei, de har migrert fra Nord-Ghana og er svært unge når de kommer sørover for å tjene penger. Kayayei betyr bærerjente, og jobben deres er å bære varer for markedshandlere eller kunder på markedene hele dagen, fra tidlig morgen til sen kveld. De bærer varene på hodet i store fat, og kayayei er et synlig og karakteristisk trekk ved de største byene sør i Ghana. Man antar at det finnes rundt 30 000 jenter som lever på denne måten (Ertürk, 2008). Sårbare, utsatte for overgrep og tyveri, sover de fleste ute, uansett vær. Markedet som jentene i vår gruppe bodde og jobbet på heter Mallam Atta, og ligger midt i bykjernen av Accra. Arbeidet med jentene består av et program på tre måneder i Accra, før jentene reintegreres i familiene sine, skolen og landsbyen i nord. Programmet inneholder undervisning i matte, engelsk, helse og veiledning/rådgivning. Jentene i vår gruppe var fra ni år og opp til ca. tretten, normalt sett er de fleste tolv år når de kommer til Accra. Noen blir sendt av foreldre eller andre familiemedlemmer, og noen reiser på egenhånd. Årsakene til at de reiser sørover er utelukkende jakten på penger; for å hjelpe familien i nord, forberede ekteskap (skaffe kjøkken- og husholdningsutstyr), for å kunne fortsette på skolen eller for å lære et yrke. En av jentene i vår gruppe fortalte at hun hadde reist på egenhånd for å tjene penger til skoleuniform, og skulle returnere når hun hadde skaffet pengene. Faktum er at de ikke klarer å spare opp penger fordi lønna er dårlig, det er hard kamp om oppdragene og det lille de tjener går til å dekke det daglig behovet for mat og vann. Dermed blir de fanget i en ond sirkel, og klarer ikke å komme seg ut av situasjonen og tilbake til familiene sine.

Jentene kan ikke engelsk, som er det offisielle språket i Ghana. De snakker kun sitt lokale stammespråk, mamprusi. Det betyr at man er helt avhengig av tolk i møtet med dem. Tolken

vår var selv sosialarbeiderstudent, og vi lærte mye av ham gjennom observasjon og praktisk trening. Rollen hans ble kanskje noe uklar og overlappende innimellom, og det kunne føre til utfordringer og usikkerhet.

Bruk av tolk

Ifølge Røkenes (1995) er den ideelle tolk en tolk som ikke samtidig har andre roller. Det å avklare rollene oss imellom hadde vært til stor hjelp, ikke minst det å definere rollene, fordi det ville gitt meg større trygghet i møtet med jentene. Å jobbe via tolk var helt nytt for meg, og jeg følte et stort behov for grunnleggende innføring og opplæring før jeg startet å jobbe med jentene. Min usikkerhet, samt at jeg ble kastet ut i det med en gang, gjorde at jeg stresset noe for å finne en god teknikk i bruken av tolk. Det var viktig for oss å skape en god relasjon og tillit til jentene i starten, slik at prosessen vi gikk inn i sammen med dem, skulle bli så god som mulig. Allerede en av de første arbeidsdagene fikk jeg ansvaret for å intervju en av jentene via tolken, og jeg kan erindre at pulsen var høy.

Jeg lærte mye av mine egne feil i starten, rett og slett fordi jeg ikke klarte å oppnå en god relasjon gjennom den måten jeg jobbet på, via tolken. Når jeg snakket og stilte spørsmål, vendte jeg meg til tolken og hadde øyekontakt kun med ham, som om det var ham jeg førte en dialog med. Dette ble ikke noen god relasjon, og jenta jeg intervjuet førte etter hvert også dialogen direkte med tolken, fordi jeg ikke klarte å oppnå den kontakten og tilliten jeg burde ha. Kroppsspråket mitt, når jeg vendte meg bort fra jenta og til tolken, var tydelig nok i seg selv. Teknikken med å se direkte på jentene hele tiden, snakke direkte til dem og ha kroppen vendt kun til dem, i en god dialog, krevde trening og intens konsentrasjon. Jeg måtte ha fokus kun på jentene, og hver gang jeg stilte et spørsmål som tolken skulle oversette, hadde jeg fortsatt øyekontakt med jentene og kroppen vendt mot dem. Jeg ventet på at tolken oversatte, uten å se på ham, og stilte neste spørsmål eller kom med en kommentar eller nytt innspill. Gjennom denne måten å bruke dialogen, øyekontakten og kroppsspråket på, følte jeg at jeg klarte å skape tillit og en god relasjon. Men det krevde både tid og trening å jobbe inn teknikken, og mot slutten av oppholdet tror jeg at jeg behersket den noenlunde tilfredsstillende.

En ekstra utfordring kunne også være småpratene som jentene hadde seg imellom på sitt eget språk, spesielt i gruppeveiledningen, men også i timene og friminuttene. Jentene skravlet en

del til hverandre og til tolken. Tolken oversatte sjelden dette uten at vi spurte. Dette førte til litt usikkerhet fra min side; Skulle jeg mase på tolken: ”Hva sier dere nå?”, eller la dem få lov til å skravle litt? Vi hadde ikke avklart dette med tolken, og han oversatte kun spørsmålene vi stilte direkte til jentene, samt svarene, noe han mente var det mest riktige. Samtidig tenker jeg at det ville gitt oss verdifull informasjon og en større forståelse for hvordan de hadde det, om vi hadde fått tatt del i denne hverdagspraten.

Å møte det ukjente

For å bli kjent med det ukjente, som Askeland og Døhlle (2006) skriver i boken *Internasjonalt sosialt arbeid*, åpnet jeg opp for de fleste inntrykk og møtte alle med vennlighet, toleranse, ydmykhet, godt humør og smil. Jeg var både sulten og nysgjerrig på alt det nye og annerledesheten. Jeg spurte Rita, den ene ungdommen som vi bodde hos i starten, ”Hva kan jeg gjøre for å bli godt kjent med deg og din kultur?” Svaret var like enkelt som mitt spørsmål var unødvendig: ”Ask me and talk to me!” Og det gjorde jeg, snakket med alle og spurte alle om dagliglivet og hvordan de hadde det. Leste aviser, diskutert politikk og lærte å lage de lokale og nasjonale matrettene. Kjøkkenet er en ypperlig møteplass og en flott arena for kulturlæring!

Mitt møte med Afrika og Ghana var først og fremst et hjertelig møte med flotte, hyggelige og vennlige mennesker. ”Hello – how are you?” - ”I am fine thank you – how are you?” Dette er fraser som sitter i ryggmargen etter kort tid i landet. Omsorgsfullt opptatt av andre og hvordan andre har det. Det er det viktigste kjennetegnet ved kulturen og menneskene slik jeg ser det. Jeg leste i Bradt-boken (Briggs, 2008) før jeg kom, at Ghana er det vennligste og tryggeste landet å besøke i hele Afrika-kontinentet, og det tror jeg på nå. Vi bodde i Sakumuno Community, et rolig forstadsstrøk, øst for bykjernen i hovedstaden Accra. Min afrikanske lege, 76 år gamle dr. Newman, mente at menneskene er altfor vennlige i Ghana. At det blir litt for mye av det gode. Han ville kun snakke tysk med meg, fordi han mente jeg måtte være fra Tyskland. Nei, jeg er fra Norge, sa jeg. Jeg vil gjerne reise til Tyskland en dag, repliserte han. Ja, du er velkommen til Norge, sa jeg. Ja, da ses vi i Tyskland da, avsluttet han med. Hver samtale forløp slik, og han mente selv han burde blitt pensjonist for lengst, og jeg kan ikke si annet enn at jeg var enig i det. Historien illustrerer imøtekommenheten og omsorgen ghaneserne viser, og at de er oppriktig interessert i andre og andres velferd. Overføringsverdien til sosialt arbeid generelt, men også tilbake til Norge mener jeg er stor,

fordi omsorgen de viser andre, til både kjente og ukjente, kjenner ingen grenser. Jeg har mange ganger etter hjemkomsten tenkt på dette, og prøver å etterleve de gode intensjonene som jeg mener ghaneserne har.

Kulturmøtet er alltid spennende når man kommer til et nytt land. Å komme til Ghana som turist er en ting, men å bo der i over fire måneder krevde tilpasning. Vi bodde helt sør i landet, i hovedstaden Accra, som ligger ved kysten. Millionbyen har en lang kyststripe med flotte badestrender. Det bor over 2 millioner mennesker i Accra og trafikksystemet er kaotisk og forvirrende. De dagene vi var på markedet for å jobbe, kunne det ta oss to timer eller mer i bilkø en vei. Veistandarden er svært variabel, og landet har trolig den høyeste raten trafikkulykker i hele Afrika ifølge avisen Daily Graphic. Myndighetene hadde fokus på trafiksikkerheten, og gjennomførte store kampanjer. Politiet skulle være mer synlige, og overtredelser førte direkte til fengsel. Men avisen nevnte ikke med ett ord de korruperte politifolkene som ba om penger istedenfor å håndheve loven. Underveis fra Tamale til Accra, på vår første tur til Nord-Ghana, kunne vi telle minst ti ulykker samme dag. Ufattelig trist! Variasjonene i våre opplevelser spente seg fra dagliglivet i den kaotiske millionbyen Accra og den viktige jobben med jentene på markedet, via kultur- og turistsentrene Cape Coast og Elmina til savannene i Nord-Ghana. Turen nordover ble majestetisk, og vi brukte lang tid på å fordøye alle inntrykk.

Reisen til Nord-Ghana

Savannene strekker seg milevis innover landskapet og jeepen strever med å holde seg på veien. Luften dirrer av varme og tørke. Regntiden nærmer seg. Vi ber stille om at regnet ikke kommer i dag. Hele området kan dermed oversvømmes, og vi vil få problemer. Nå er det bare knusktørre veier som danner en stor støvsky bak bilen. Safari- og eventyrfølelsen er der, men oppdraget i dag handler ikke om det. Vi skal besøke to fjerntliggende landsbyer og snakke med syv familier før det blir mørkt. Tiden jobber imot oss.

Mine forestilling om Afrika er akkurat dette: Flate tørre savanner med majestetiske trær og øde landsbyer med leirhytter og stråtak. Og nå er jeg der! Jo da, jeg må innrømme at det gir litt eventyrfølelse!

Livet i landsbyene

Å komme til landsbyene til jentene i gruppa vår var en enestående opplevelse. Vårt formål med turen til Nord-Ghana var å samarbeide med foreldrene, skolen og lokalsamfunnet for å sikre god støtte når jentene skulle tilbakeføres etter endt program i Swift Aid.

Menneskemengden og barna som møtte oss var enorm. Tolken Peter mente at de fleste knapt hadde sett et hvitt menneske før. Gleden over å få besøk av seks ukjente, inklusiv tre obruni, var ubeskrivelig. Barna fulgte oss som en strøm hele tiden, over hundre i antall. Landsbyene ligger helt nord i Ghana, ved elven White Volta. Noen timer lenger nordover ligger grensen til Burkina Faso. Nasjonalparken Mole, den største i landet, finner vi sørvest, og ikke så langt unna landsbyene. Menneskene bor i enkle jordhytter, og de tar livet og hverdagen som det kommer. Uten strøm og innlagt vann, og uten noe som minner om det moderne samfunnet og moderne hjelpemidler. En stor kontrast til hovedstaden og den sørlige delen som, takket være kolonisering og engelskmennene, er godt utviklet og modernisert.

Den nordlige delen av Ghana virker til å være en litt glemt del av landet, utviklings- og ressursmessig. Stor fattigdom, ca 70 % lever i absolutt fattigdom (Briggs, 2008). Ghana er et ressursrikt land med betydelige mineralforekomster og drivverdige forekomster av gull, diamanter, mangan og bauxitt. I tillegg er kakao og tømmer viktige ressurser, og de siste årene har de også funnet olje langs kysten mot Elfenbenskysten (ibid). Tiden det tar å kjøre fra hovedstaden Accra, hvor vi bodde og jobbet til daglig, og helt opp til landsbyene, var 18 timer en vei. Vi kjente en kriblende følelse når mobilnettverket forsvant og vi kjørte mot det ukjente. Ingen av oss hadde vært der før, og vi visste heller ikke nøyaktig hvor landsbyene lå. Jubelen stod i taket når vi endelig, etter tre timer over savannen, oppdaget skiltet: Welcome to Sakpala. Målet var nådd! Mottakelsen i landsbyene var formidabel. Vi fikk snakket med familiene til alle jentene, og samtlige signerte kontrakten med tommelfingeravtrykk – strålende! Kontrakten sikrer jentene full oppfølging i skoleløpet, som er tre-måneders programmet i Accra og deretter skole i landsbyene til de er ca 15 år. Det betyr at Swift Aid betaler skoleuniform, sko, bøker og litt matpenger. Dermed trenger ikke familiene å bekymre seg for utgiftene ved å la barna få fullføre grunnskoleutdanningen.

Jeg hadde en klar forforståelse før jeg reiste nordover. Tanken min var at jentene levde et marginalt liv også i landsbyene, sett i lys av det jeg visste om fattigdommen og de strukturelle forholdene i nord. Kan jeg forstå at jentene reiser sørover i håp om et bedre liv? Både ja og nei. Ja, fordi det er en kamp å overleve med knappe ressurser og fattigdom. Nei, fordi de er altfor unge og totalt uvitende om forholdene og livet som møter dem i sør. Via Swift Aid fikk vi kontakt med en amerikansk filmskaper, Alicia Sully. Hun hadde bodd ett år ved landsbyene i nord for å lage film om livet som kayayei. Jeg og Mari Lise var så heldige at vi fikk møte i Alicia i Accra. Hun ville vise oss filmen, som er en blanding mellom dokumentar og

spillefilm, for å få tilbakemeldinger på den, i og med at vi jobbet med den samme problematikken. Filmen heter ”Kayayo yol’tim” - If I had known, og poenget med filmen er å hindre at unge jenter reiser sørover for å jobbe som kayayei. Det forebyggende arbeidet skulle de gjennomføre ved å reise rundt til landsbyene og vise filmen til alle, nærmest til skrekk og advarsel. Filmen, som belyser begge sider av jentenes liv, både i landsbyen og som kayeyi, bekreftet hva jeg ellers hadde lært, nemlig at jentene hører hjemme i landsbyene hos familiene og nettverket sitt.

Ny kunnskap

Å møte mennesker som har det vanskelig i en helt annen kontekst enn i Norge vil på alle måter være den viktigste læringen, fordi det sosiale systemet og de strukturelle føringene er så forskjellige fra det jeg kjenner. Gruppearbeidet og veiledningene med jentene, med Shulman (2003) friskt i minne, var en spennende prosess. Spennende fordi jeg fikk prøve ut teoriene til Shulman om de ulike fasene i arbeidet med grupper og individer i sosialt arbeid: åpningsfasen, kontraktarbeid, arbeidsfasen og avslutninger og overganger. Swift Aids overordnede mål lyder slik:

Swift Aid will work towards a better future through supporting, empowering and creating opportunities for young girls living and working on the streets of Accra”
(Swift Aid 2009).

Empowerment er et viktig moment i arbeidet med jentene, og myndiggjøring og bevisstgjøring var noe vi jobbet mye med i veiledningstimene. Vi opplevde at jentene fikk styrket selvtilit og motivasjon, og en økt bevissthet rundt eget liv og egne valg. I et kjønnsperspektiv har jentene ikke de samme mulighetene til å velge som guttene har (Ghana Country Gender Profile, 2008). Den ene av jentene i gruppen vår fikk beskjed fra foreldrene om at det var brødrene som skulle få gå på skole, og ikke hun, selv om Swift Aid betalte alle utgiftene. Hun var svært motivert for skolen og ville bli lege. Dette gjorde oss frustrerte, og det var da vi bestemte oss for å reise nordover til landsbyene for å samarbeide tettere med familiene. Familien til denne jenta lot henne heldigvis fortsette, og signerte også kontrakten. Dette ble for oss et bevis på at sosialt arbeid handler om arbeid på gruppe og samfunnsnivå også, og at det ofte kan være like viktig som det individuelle. Gleden jentene i gruppen vår viste over å kunne ta valget om å gå på skole istedenfor å jobbe, er risset inn i hukommelsen min for alltid.

Mestring

”What makes you happy?” Dette var et av temaene i gruppeveiledningen min en dag, og samtlige jenter svarte: ”School makes me happy!” Gleden over å mestre i timene, både matte og engelsk, uttrykte de gjennom smil, kroppsspråk og imponerende faglige framskritt.

Utviklingen hver og en av dem hadde i løpet av den korte tiden vi jobbet med dem, kan bare beskrives som fantastisk! På avslutningsmarkeringen, før de skulle reise hjem til nord, holdt vi en event på markedet i Accra sammen med mange andre kayayei. Resolutt tok den ene av jentene i gruppen mikrofonen og snakket høyt til alle om livet som kayayei, og hvor viktig det er med utdanning. Hvem skulle trodd det når vi begynte å jobbe med dem tre måneder tidligere?

Personlig utvikling

Jeg har funnet ut at jeg er veldig tilpasningsdyktig. En styrke som jeg helt klart vil få bruk for videre i livet. Det var ikke noe problem å komme til og å bo i Ghana over en lengre periode. Kulturmøtet, som selvsagt var det jeg var mest spent på, gikk aldeles smertefritt. ”African time” og at ting tar tid har vært det som har utfordret meg mest. Jeg er en energisk person som liker at ting går unna. Tålmodigheten har vært satt på prøve utallige ganger fordi avtaler ikke ble holdt og folk ofte kom for sent. Jeg var litt frustrert i starten, og måtte jobbe mye med meg selv for å justere mitt eget energinivå og forventninger i forhold til tidsperspektivet. I tillegg vil jeg si at varmen og den meget høye luftfuktigheten også ble en liten utfordring som gjorde at energinivået mitt til tider var mye lavere enn i Norge, og det krevde også tilpasning. Tanken om å reise ut som internasjonal sosialarbeider, ikke bare i praksis, har streifet meg, og hvem vet, kanskje prøver jeg det også?

Engasjementet for den viktige jobben som Swift Aid gjør med jentene i Ghana, har jeg videreført i Norge gjennom innsamlingsaksjon, avisartikkel og foredrag.

Avslutningsvis vil jeg si, at å få muligheten til praksiserfaring i utlandet, har vært en gave og et privilegium. Dette skal jeg forvalte på best mulig måte.

Litteratur

African Development Fund (2008) Ghana Country Gender Profile, African Development Fund/Human Development Department, url:
<http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/ADF-BD-IF-2008-237-EN-GHANA-COUNTRY-GENDER-PROFILE.PDF>

Briggs, Philip (2007) *Ghana*. Bradt Travel Guides Ltd., England.

Døhlle, Elsa og Gurid Aga Askeland (red.) (2006). *Internasjonalt sosialt arbeid: innsats på andres arena*. Oslo, Universitetsforlaget.

Ertürk, Yakin (2008). *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences*. Mission to Ghana: Human Rights Council.

Røkenes, Odd Harald (1995). Bruk av tolk i psykologisk arbeid med flyktninger og fremmedspråklige. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* vol 32, nr., 8, s. 727 – 735

Shulman, Lawrence (2003). *Kunsten å hjelpe*. Oslo: Gyldendal akademisk forlag.

Konkomba Market, Accra
Foto: Janne Krohn

7 Fra livsmotto til Irland

Av Sigurd Riste Andersen

Sigurd Riste Andersen fullførte tredje semester teoristudier ved Institute of Technology i Tralee, Irland, høsten 2009. Han ble ferdig sosionom våren 2010 og arbeider nå i Uteseksjonen i Oslo kommune.

For mange år sida, da jeg var en 13-14 år, lagde jeg et livsmotto. Utgangspunktet var en tanke om at det er rutine og mangel på nye impulser som får tida til å gå raskere med åra. Jeg kom derfor fram til at jeg må gjøre ting jeg kommer til å huske seinere i livet. Målet mitt måtte være å oppleve gode ting i øyeblikket, samtidig med at disse gode øyeblikkene kan bli minner som varer.

Behovet for et motto oppstod en sommer som gikk så altfor fort. Dagene kokte bort i ekstremt lite aktivitet. Da sommeren var over kunne jeg nesten ikke huske hva jeg hadde gjort, fordi dagene hadde vært så like. Sommeren blei liksom borte det året. Jeg tok opp dette problemet med faren min. Han så på meg over høsttekoppen og sa ”tida går fortere og fortere med åra den, Sigurd”. Jeg lurte selvfølgelig på hvorfor det var sånn og hvorfor tida allerede hadde begynt med dette. Pappa var ikke helt sikker, men han mente det måtte ha med rutine og erfaring å gjøre. ”Inntrykkene blir færre med alderen” fortalte han meg ”og når dagene virker like, går dagene fortere”. Etter samtalen jeg hadde med faren min den dagen for ti år sia har rutine blitt et komplekst begrep. Den er utvilsomt hverdagens lim og tannhjul, men den inneholder også mye glede, humor, moro og utfordring. På tross av dette er rutine noe som øker tidens hastighet og er glemmebokmateriale nummer en. Jeg forventer i dag at det jeg ikke husker, vil gi meg en opplevelse av at de periodene nærmest ikke har eksistert. Mitt forrige inntrykk er for meg det referansepunktet jeg har for å bestemme hvor fort tida har gått. Jeg bestemte meg derfor for å utfordre meg selv på nye ting, bevege meg utenfor egen komfortsone og utfordre mine grenser og rammer.

Ni år etter utviklinga av det overnevnte livsmotto fikk jeg mulighet til å studere i utlandet. Det er jo det denne teksten i bunn og grunn skal handle om. Muligheten dukka opp en vårdag, da kjæresten min meddelte at hun kunne tenke seg å studere i Istanbul et halvt år. Jeg måtte tenke. Veie opp og ned, for og imot. Utfordre min egen skepsis, redsel og fordommer, og bestemme meg for om jeg også skulle reise bort. Det slo meg på et tidspunkt at jeg befant meg

i en absurd situasjon der jeg vurderte å reise fra alt trygt, komfortabelt og sosialt i Norge, til et nytt, ukjent sted der jeg ikke kjente noen. Det var langt i fra noen selvfølge å reise, men med livsmottoet mitt i bakhodet, begynte forberedelsene. Jeg bestemte meg for å dra til de grønne åsene ved Tralee i Irland.

Irland innfridde mange fordommer. Bildene fra Travel Channel med utallige brune pøbber, de grønne åsene og den eksotisk engelsk-aksenten stemte godt med førsteinntrykket. Jeg fant til og med små idylliske landsbyer hvor de snakker Irsk som førstespråk og har cheddarost i annet hvert butikkvindu. Slike landsbyer var det flere av i området jeg studerte i. Dette området, sørvest i Irland, er også trolig den mest forblåste delen av landet, for ikke så si i Europa. Det jevne, kontinuerlig regnet som varte i ukevis utfordra den positive følelsen av å sykle langs grønne jorder på vei til Universitetet. På den regntunge 10 minutter lange turen til mitt campus, ble jeg ofte passert av tørre irske medstudenter i bilene sine. De så på meg, hilste med bilhornet, rista på huet og sa til hverandre, ”why not, I guess he’s used to some rough weather from Norway”. Jeg prøvde seinere å forklare at jeg er fra østlandet og at Bergen heldigvis tar av for den verste støyten. Jeg ble allikevel betrakta som værtøff, og jeg snakka heller ikke høyt om hvor mye jeg egentlig hater regn. ”Just some water” fnøys jeg.

Byen jeg studerte i, Tralee, består av 23000 innbyggere, 60 pøbber, en greyhound veddeløpsbane, et universitet med to campus og et stort internasjonalt studiemiljø. Det var i utgangspunktet godt tilrettelagt for sosialisering og nettverksbygging fra universitetets side. Allikevel var starten på oppholdet i tøffeste laget. Selv om minnene i etterkant stort sett er kjempegode, kan jeg ikke skyve under teppet at det var noen utfordrende første dager før skolen starta. Jeg brukte den første helga sylte forkjøla i en tom 4-mannsleilighet uten strøm, mobil eller annet elektronisk utstyr. Jeg samla de syke kreftene jeg hadde og gikk de 20 minuttene gjennom regnet fra studentkomplekset mitt ned til Tralee sentrum for å kjøpe dynetrekk og ei bok for å dekke behovet for varme og underholdning. Jeg fikk under handleturen en overraskelse da jeg fant ut at det eneste de selger av bæreposer i Irland er laget av papir. Halvveis hjem med poser fulle med mat, dynetrekk, håndklær, t-lys og bok gikk posene i oppløsning som i en amerikansk filmkomedie. Jeg var derfra og inn tvunget til å bære alt videre i en slags provisorisk skreppe lagd av regnjakka mi. Hadde jeg ikke vært så sjuk og nedtrykt hadde det hele vært latterlig ironisk og morsomt, men på dette tidspunktet var humoren desverre et stykke unna. Savnet etter venner, kjæreste og familie var heller ikke helt fraværende, og skapte en ekstra stakkarslig følelse over den sjuke og våte kroppen i den

tomme leiligheten. Heldigvis var denne episoden et unntak. Så fort det blei mandag og en reparatør fiksa strømmen så alt litt lysere ut. Sjukdommen blei også bedre (slik den ofte blir) og det sosiale bedra seg i samme tempo. Så fort det var registrering av internasjonale studenter på skolen var det sosiale i gang. Benkeradene i det store rommet var fulle av folk i akkurat samme båt som meg. De satt i par eller små grupper og småprata om hva de studerte og hvilken by i Mellom-Europa de var fra. Et viktig fellestrekk hos dem var at de ville ha kontakt og prate med hverandre. Og med meg. Aldri, hverken før eller seinere, har jeg møtt så mange åpne folk som de månedene i Tralee. I alle fall var de internasjonale studentene det. Irene var på den andre siden relativt vanskelige å komme innpå. De hadde jo venner fra før, og mange av irene i klassen min bodde dessuten langt unna Tralee og var derfor lite ute om kveldene. Flere hadde også barn eller en jobb eller var rett og slett ikke interessert i å henge ute etter skolen. Det tok litt tid å godta dette, men etter en samtale med et par tyskere kom vi fram til at det trolig var sånn for alle oss internasjonale studenter. Vi kunne jo egentlig forstå at de innfødte ikke var så gira på å investere masse i vennskap som 4 måneder etter skulle brytes opp.

Viktige sosiale møtepunkter oppstod gjennom ulike aktiviteter. Mange av disse hadde verken jeg eller de andre deltakerne erfaring med. Disse inkluderte surfing, roing, badminton og fellesutflukter til severdigheter i området. Disse gruppene var det irske studenter som hadde etablert, og de blei drevet på frivillig basis med litt penger fra universitetet. I tillegg til de etablerte aktivitetene var foto, strandfotball, Guinness-driking, videolaging og vedding på Greyhound-banen fine aktiviteter. Noen var utfordrende og andre var bare artige. Uansett var de alle med på å krydre hverdagen og sveise sammen noen etablerte venneklikker. Jeg er i dag glad for at jeg blei sveisa inn i en slik gruppe. Etter sveisinga kom nemlig de gode øyeblikkene og minnene. For aldri har jeg opplevd så mye på så kort tid. Ikke en stressende hverdag, men opplevelser, opp- og nedturer, utfordringer, mestring og mestringsfølelse, nye venner, egen utvikling, erfaring og minner. Det er så mye man ikke får med seg som turist som man får med seg når man bor et sted over tid.

Av en eller annen grunn trodde jeg at de kulturelle forskjellene mellom Irland og Norge var relativt små. Jeg tenkte at jeg ville forstå dette landet, dets folk og dets språk. Den faktiske erfaringen var der i mot ganske annerledes. Dette fikk jeg erfare blant annet på en sosiologiforelesning jeg hadde. En røslig mann fra Dublins mest belasta forstad stod for pratinga. I tillegg til den innbitte irske arbeideraksenten kunne han heller ikke si bokstaven s

på vanlig måte. Mannen hadde masse humor og dro en dag en skikkelig vits for klassen. Jeg satt for anledningen på første rad og prøvde hardt å tolke lydene som kom ut av ham. Vanligvis gikk dette greit, men når han blei ivrig og engasjert økte tempoet betraktelig. Vitser var en av triggerne hans som førte til en voldsom tempoøkning for mannen. Jeg falt derfor av. Ordene i vitsen kom fort og slafsete, men han kom etter hvert til punchlinja. Jeg hørte han avslutte med "...and the Norwegian fella" før hele rommet satte i en brølende latter. Jeg ble paff, men glad for den positive stemninga i rommet. Jeg så opp på ham. Latteren stilna sakte. Han så på meg og satte armen vannrett i vinkel med albuen først, slik tegneseriefiguren skipperen gjør det. Så bøyde han seg litt framover med hodet på skrå og smil om munnen og spurte jovialt; "EY?". Hva da "ey" tenkte jeg, usikker på hvordan jeg skulle svare på dette. "Yes" svarte jeg spontant og smilte. Han ble litt stille, men skjønnte fort at jeg ikke hadde skjønt spøken. Han virka litt skuffa over den svake reaksjonen, men han gled elegant over på sosiologisnakk igjen.

For meg har denne episoden blitt et eksempel på hvor mye jeg trodde jeg forstod, men allikevel ikke forstod. Ikke bare med språk, men med bruk av humor, at han turte å tulle med en student og at han egentlig gjorde det for å inkludere meg i klassen. Seinere tulla vi mye med både denne episoden og nye vitser, men han forble alltid vanskelig å forstå. Uansett, episoder som denne er et eksempel på de små kulturelle forskjellene man opplever som utenlandsstudent. De er vanskelig å beskrive, men i Norge ville en foreleser neppe gjort det samme. Og nettopp at jeg fikk oppleve dette i Irland, gjorde oppholdet verdt det. Alle de små tingene. De gamle mennene som satt dønn aleine på et bord på pøbben og drakk Guinness, men likte å sitte der fordi det var andre som også satt aleine på sine bord og drakk Guinness. Og kantinedama på skolen som alltid kalte meg "love" etter å ha gitt meg vekslepenger; "here you are, Love". Og at mange hadde navn som starta med O' eller Mc. Og at et Erasmus-stipend var nok til å dekke leie av surfebrett i 4 timer, husleie, 8 Guinness på boks, fem runder biljard, ymse matvarer og en gammel sykkel. Alle de herlige, små greie gjorde disse fire månedene til noe jeg alltid vil huske. Jeg oppfordrer deg til å utfordre deg selv: Drar du?

Tralee, Irland.
Foto: John Aalen

8 Korrupsjon på grasrotnivå

av Helene Skaatan

Helene Skaatan deltok i prosjektarbeid i Ghana i oktober 2009. Hun ble ferdig med sin bachelor i sosialt arbeid våren 2010, og arbeider nå som miljøterapeut innenfor rusbehandling i Oslo.

Dette er en kort tekst som er ment for å være et slags tips til studenter som skal reise til Ghana. Hva er viktig å tenke over på forhånd hvis en kommer opp i en liten klamme med politiet? Lignende situasjoner kan fungere annerledes i andre land. Vi seks jenter som dro sammen til Ghana visste på forhånd at det generelt var en mindre grad av kriminalitet i Ghana sammenlignet med andre afrikanske land. Vi visste også at politiet var en av de mest korrupte institusjonene i Ghana, men at de mest sannsynlig ikke tydde til vold eller lignende hvis en som for eksempel hvit person kom i klamme med en betjent. Gjennom rykte og generalisering om ghanesere var vi også klar over at de var svært vennligsinnede folk.

En av de første dagene vi var i Ghana hadde jeg og to andre et noe ubehagelig møte med en lokal representant fra det ghanesiske politi. Da vi skulle hjem fra en reggaeaften på en strand i Accra, kjørte vi gjennom et politikontroll hvor vi ble bedt om å kjøre til siden. En politibetjent kom opp på hver side av bilen. Jeg satt framme og hadde ikke på meg setebelte. Mangel på setebelter i taxiene hadde allerede gjentatt seg flere ganger. Da jeg så politikontrollen fra avstand prøvde jeg å ta på meg beltet, men fant ikke noe å feste den i. Jeg ble bedt om å rulle ned vinduet. Den ene politibetjenten spurte meg om hvorfor jeg ikke hadde setebelte på, og jeg svarte som det var. Da tok taxisjåføren fram spennen til bilbeltet som lå nede ved siden av setet.

Politimannen ba meg bli med ut. Jeg spurte de to andre jentene i bilen om å bli med. Det var mørkt ute, og vi gikk inn i et mørkt, lite rom. Her ble jeg avhørt. Politibetjenten forhørte seg om navn, hvor jeg bodde og hvorfor jeg ikke hadde bilbeltet på. Han snakket i et lavt toneleie, men samtidig i et høyt volum og virket nokså sint. Det kunne virke som om han prøvde å legge en skummel stemning over det hele, noe han klarte. Jeg svarte høflig og rolig at jeg dessverre måtte ha glemt det ut og at det var en feil av meg. Jeg la til at vi har vært i mange taxier som ikke hadde hatt bilbelte i det hele tatt. Han gjentok at jeg måtte ha på meg bilbeltet. Etterpå sa han at han måtte saksøke meg og at jeg måtte møte opp i retten dagen etterpå. Da

jeg sto der, visste jeg at det sannsynligvis ikke var noen ghanesisk lov som gav dekning for dette. Hvis jeg faktisk måtte møte opp i retten måtte jeg kanskje betale for det også. Jeg var i villrede og hadde egentlig lyst å si imot, men det virket heller ikke lurt. Etter å ha snakket litt med de to andre jentene, spurte jeg politibetjenten om hvor mye jeg kunne betale for å få gå. Dette føltes veldig surrealistisk og feil å spørre om. Han så ut som han tenkte seg veldig om og sa etter en stund ”Give me 60 cedis”. 60 cedi tilsvarer 250 norske kroner, noe som omtrent er en månedslønn for en politibetjent.

En ghaneser ville ha betalt ca. fem kroner i en tilsvarende situasjon. Dette er gjennomsnittet etter alle samtalene jeg har hatt i etterkant med forskjellige ghanesere, både taxisjåfører, rastafarigutter på stranda, andre politimenn og adnre. Korrupsjon i seg selv synes jeg er et interessant tema, og jeg ble svært engasjert i etterkant av denne episoden. Da jeg sto i det mørke rommet og så den alvorlige politimannen inn i øynene ante jeg ikke hva jeg skulle gjøre. Likevel tenkte jeg da at det var en feil å gi etter ved å betale hele summen. Det endte vi likevel opp med etter at vi hadde diskutert sammen i et halvt minutt, og hvor den ene av jentene til slutt sa at vi bare burde gjøre det. Hun bladde opp, etter uttak i minibank, og vi sa «ok» til politibetjenten. Etter å ha øyekontakt med han hele tiden, så han ned da vi gikk ut. En annen mann sto ved døren og så opp da vi gikk ut. Jeg gav ham et langt og sint blikk da vi gikk ut. Selvfølgelig til ingen nytte, men det føltes litt bra likevel.

De fleste jeg snakket med i etterkant, uttrykte sterke følelser som sinne og frustrasjon både overfor politibetjentens avgjørelse, men også frustrasjon over mitt valg om å betale. Det har vært veldig interessant å høre alle meninger, ytringer og ting jeg burde ha gjort og sagt istedenfor. Det påfallende er noe som alle ettertrykkelig har sagt: jeg burde gjort hva som helst annet enn å betale dem. Det kom frem at dette også hadde fungert med det ghanesiske politi. Jeg har svart alle med å si at jeg var helt enig, men at det var vanskelig å vite hvordan jeg skulle reagere og handle når jeg ikke visste hvordan dette fungerte i Ghana. Etter mange givende samtaler konkluderte jeg med at jeg for eksempel kunne sagt at jeg nektet å betale så mye, og at jeg heller ville møte opp i retten dagen etter. Jeg kunne ha sagt at jeg ikke hadde så mye penger på meg, eller bedt om å få ta en telefon til en venn av meg i militæret. Militæret i Ghana står høyere enn politiet og har også mer makt. Her kunne jeg ha ringt veilederen vår i Norge, som på forhånd ba oss om å ringe hvis vi kom i problemer. Han er opprinnelig fra Ghana og har kontakter i militæret. Jeg kunne sagt at jeg var klar over at det ikke var rett å betale, og hvis de ikke lot meg gå kunne jeg forhandlet om pris. Kanskje kunne jeg drøyd den

enda mer med å svare at politibetjenten ville bli rapportert i etterkant, siden jeg hadde kontakter. I etterkant undrer jeg meg over hva utfallet av en av disse svarene hadde vært. Mange jeg snakket med sa at politibetjenten sannsynligvis ville blitt engstelig dersom jeg sa at jeg hadde kontakter og at han kunne bli rapportert. Jeg har også fått vite at det er taxisjåføren sitt ansvar å si ifra om bilbeltet, og at det å ikke bruke setebeltet ikke er noe politiet skal ta betalt for. Dersom en havner opp i en slik situasjon i Ghana, tenker jeg at det er viktig, så langt det er mulig, å signalisere at korrupsjon er feil. Jeg hadde i etterkant en vennelig følelse av at «nå klarte han det igjen og vil prøve seg på nytt overfor unge, hvite jenter». Å være hvit jente i Ghana, var et tema som kom frem i flere sammenhenger, både positive og negative. Ei av oss fikk spørsmål av en ghanesisk mann på besøk i Cape Coast Castle: Hva mente hun som hvit jente om det vi hadde gjort mot dem under slavetiden? Den overraska og lett provoserte jenta holdt seg rolig, og svarte at det selvfølgelig var helt forferdelig. Da spurte mannen ampert: Men hva mente hun egentlig?

Jeg snakket også med en annen politibetjent som sa at det dessverre alltid var noen som utnyttet systemet og den makten de satt med. Å signalisere at korrupsjon er feil kan også gjøres med å rapportere om episoden i etterkant, om dette er mulig. Husk navnet på stedet, skriv gjerne ned hva politibetjenten heter og hvilken dag det skjedde.

Vi kjørte forbi det samme politikrysset to kvelder etterpå. Da satt vi i en taxi som manglet et klistremerke fremme på vinduet, noe som var påbudt på alle taxier. Jeg er ikke sikker på hvorfor, men det jeg er sikker på er at den ene politibetjenten på venstre side ville ha taxien over til siden for å sjekke dette. Jeg fikk da øyekontakt med den andre politibetjenten, som viste seg å være den tidligere pengeinnkreveren. Da politibetjenten som ville stoppe taxien begynte å vifte med armene, ropte den andre over at han skulle stoppe. Jeg husker jeg tenkte: «Hva gjør jeg nå?» Pengeinnkreveren ropte over til den andre politibetjenten; «Let them pass, she has her seatbelt on now».

Dette skjedde i Ghana, og det er viktig å sette dette i en kontekst og ta visse forholdsregler. Hadde dette skjedd i et annet land med mye korrupsjon, kan det også være at det er i et land hvor man ikke skal si imot politiet eller militæret. Jeg synes det var spennende å se hvor mye engasjement og frustrasjon denne lille episoden skapte. Dette spesielt etter å ha snakket med så mange frustrerte ghanesere som var oppriktig lei seg over å høre utfallet. Det var også spennende å høre at de samme synspunktene gikk igjen, fra ung til gammel, fra taxisjåfør til

politibetjent. Flere hadde ikke hørt om lignende før, tenk å betale en politibetjent så mye for ingenting! Dette var hverdagslig korrupsjon på grasrotnivå.

Det er omtrent et år siden vi var i Ghana, noe som naturlig nok sier at jeg har fått det hele på avstand. For en måned siden fikk jeg en telefon fra Ghana. Dette var fra en venn, en tretti år gammel mann som ble nødt til å flykte fra hjemlandet Sierra Leone rett før han ble ferdig med master i «Governmental History». Han fortalte at en felles venn var blitt skutt og drept av det lokale politiet. Begge bodde på stranda under veldig enkle forhold, sammen med mange unge, kreative og vennligsinnede mennesker. Her var det felles drømmer, håp, reggae, dans, trommer og rastafarikultur. Kofi, født på en fredag, var en av mengden når det kom til hasj og marihuana. En bartender tipset en fredag politiet. Kofi solgte marihuana til venner og bekjente der på stranda. Det lokale politiet kom ned, og så Kofi, som ble redd og rømte ut i sjøen. De avfyrte da flere skudd og han døde momentant. Kofi var 22 år, livsglad, laidback og på en måte svært lovlydig. Det var forferdelig trist og det hele virket svært tilfeldig. Beboerne på stranda var i sjokk, og det kom på forsida i nasjonale aviser. Jeg tenkte med en gang på mitt eget møte med politibetjenten i det mørke avlukket, og at dette var samme lokale politi. Kanskje var det til og med samme politibetjent? Kanskje kjøpte han også hasj eller marihuana innimellom? Det kan altså være kort vei mellom korrupsjon og lovlydighet og makt og avmakt.

Landsby i Ghana.
Foto: Helene Skaatan

9 Kayayojentene – om et prosjekt i Ghana

av Helene Skaatan

Helene Skaatan deltok i prosjektarbeid i Ghana i oktober 2009. Hun ble ferdig med sin bachelor i sosialt arbeid våren 2010, og arbeider nå som miljøterapeut innenfor rusbehandling i Oslo.

I oktober 2009 satt seks sosionomstudenter spente på flyet ned til Accra i Ghana. Vi skulle være en måned i Vest-Afrika for å gjennomføre et prosjekt innenfor fordypningsemnet International Social Work. Vi seks jentene skulle bo, reise og jobbe sammen tett i en måned. På forhånd hadde vi en anelse om hva vi skulle jobbe med i prosjekt, men vi hadde det ikke helt klart for oss før vi var i Ghana. Tre av oss hadde vært i andre afrikanske land tidligere, for tre var dette et nytt kontinent. Jeg hadde selv sommerfugler i magen, men gledet meg aller mest. Hva kunne vi vente av nye erfaringer, møter, kulturforståelse og utfordringer? Hvordan skulle det bli å intervjuer unge jenter i små landsbyer om noe vi tenkte var ømfintlige temaer?

Diakonhjemmet har et samarbeid med en Non Governmental Organisation (NGO) som heter Swift Aid. Siden 2009 har det vært studentgrupper i Ghana gjennom Swift Aid, både i prosjektperioden på høstsemesteret og i praksisperioden på vårsemesteret.

Å jobbe som kayayoo ansees for å være en egen næring i Ghana. Jenter ned i 6-7 årsalderen og oppover migrerer fra små landsbyer nord i Ghana, for å jobbe på store markeder sør i Ghana, ofte i hovedstaden Accra. Det er et anslag på 25 – 30 000 som er eller har jobbet som kayao. En kayayo tar enkeltoppdrag i å bære varer for *madamer*, rikere damer. Gjennom styrke, presisjon og balanse bærer de store og tunge kare på hodet. Jentene får liten økonomisk gevinst utav de mange timene de jobber i døgnet, og arbeidet er svært tungt både fysisk og mentalt. Dagen starter med en kort vask i en elv av kloakk og søppel klokka fire om morgenen. Mange markeder er smale og trange, fylt av boder, mennesker, gjørme, matvarer, lukter og lyder. Det er et svært uhygiensk, skittent og utsatt arbeids – og bosted. Gjennom regntiden er jentene nødt til å stå oppreist hele natten med de få eiendelene sine på hodet. Det er trangt om soveplasser. Mange unge jenter er seksuelt misbrukt og mange blir smittet av sykdommer. For å døyve smerte eller sykdom er det svært vanlig å selvmedisinere med forskjellige narkotiske stoffer.

Swift Aid ble startet på frivillig basis av Liv og Petrus Adams. Petrus er fra Ghana og Liv er fra Norge. De har begge utdannelse i sosialt arbeid og master i diakoni fra Diakonhjemmet Høgskole. Swift Aid startet etter feltarbeid om unge jenter og kvinner som bor og jobber på markeder i Accra. Konklusjonen var at det ikke var tilsvarende organisasjoner eller prosjekt som jobbet spesifikt med den store gruppen kayayei, «bærejenter».

Å få et innblikk i hvordan en forholdsvis liten NGO arbeider og også få muligheten til å gjøre en evaluering av noe av arbeidet deres har vært svært givende. Swift Aid har møtt på utfordringer som har gjort det krevende å komme videre. Det har vært sagt at det er som å gå tre skritt frem og to tilbake. Å jobbe som en kayayo har ikke vært ansett som barnearbeid av myndighetene, da jentene ikke er ansatt av noen. Jentene er heller ikke ansett som å være gatebarn, siden de har en familie. Dette gjør at gruppen de siste årene ikke har fått så mye oppmerksomhet som de sannsynligvis burde.

Vi lærte at situasjonen i Nord- Ghana er svært kompleks. I dag er det en massiv migrasjon fra nord til sør. Mange faktorer gjør det vanskelig for dem som ønsker å jobbe med utvikling og fattigdomsproblematikk på et strukturelt nivå. Store deler av Nord-Ghana er underutviklet, med blant annet svak infrastruktur og vanskelige bo- og livsvilkår. I kolonitiden satset engelskmennene konsekvent på å bruke mennesker fra områder i nord som arbeidskraft i kull- og gullgruvedriften i midtre del av Ghana. De brukte svært lite ressurser på å utvikle skolesystemet og jordbruket. I dag er jordbruket eneste inntektskilde i mange landsbyer, og avlingene kan slå feil på grunn av klimaendringer og uforutsigbar regntid. Dette har igjen konsekvenser for barns mulighet til å gå på skolen. I familier med svært dårlig råd, og hvor det både er gutter og jenter, er det tradisjon for at guttene får førsteretten til å gå på skole.

Det er derfor mange årsaker til at kvinner og unge jenter migrerer til Sør- Ghana. Det kan være eneste desperate mulighet igjen for å kunne tjene noen penger, og kanskje er det en døråpner for et annet liv? Noen ønsker å prøve å tjene penger enten til skole, familie eller gjenstander til bryllup. Det viser seg å være en fattigdomsfelle for mange, da de ikke tjener nok til bussturen hjem igjen.

Fra prosjekt til tiltak

I prosjektperioden i 2008 gjennomførte sosionomstudentene en undersøkelse blant seksti jenter som da jobbet som kayayei på to markeder i Accra. De undersøkte primært hvilke behov jentene hadde. Swift Aid bestemte utfra svarene og konklusjonene at de skulle sette i gang et tre måneders forberedelseskurs eller skoleringsperiode for kayayi. Når jentene fullførte programmet i Accra ville Swift Aid finansiere resten av jentenes skolegang i grunnskolen. Det overordnede målet skulle være empowerment, i form av myndiggjøring og bevisstgjøring. Målet var at jentene kunne få motivasjon til å begynne på skolen og få en mulighet til å reintegreres i landsbyene sine.

I første kull var det åtte jenter. Jentene fikk undervisning i engelsk, matte, helse og menneskerettigheter. I tillegg hadde de gruppeveiledning med aktiviteter og samtaler. Kull nummer to hadde kun undervisning i matte og engelsk.

I vår prosjektperiode fikk vi i oppgave å evaluere programmet for de to kullene som Swift Aid allerede hadde gjennomført. Vi ville oppsøke de jentene som hadde gjennomført programmet. I tillegg ville vi finne de jentene som hadde droppet ut av programmet underveis, og som enten var tilbake igjen i landsbyene sine eller var på markedet i Accra. Vi ønsket å intervju jentene om hva de mente om Swift Aid sitt program når det gjaldt utdanning og reintegrering i landsbyene. Hvilken betydning hadde reintegrering i skole og lokalsamfunn hatt for dem, og hvilken innflytelse hadde Swift Aid hatt på jentene? Vi ville også høre om de hadde noen meninger om hva de ønsket å gjøre når de ble ferdige med skolen. Etter å ha samlet sammen informasjon, ville vi se etter forskjeller mellom første og andre kullet.

Høydepunktet i prosjektet vårt var da vi tok en tre dagers tur opp til Nord-Ghana. Vi hadde med oss to gutter som har jobbet mye med utdanning for unge, blant annet gjennom Swift Aid. De fungerte som ledere, veivisere og tolk.

Turen til nord

Tredagersekspedisjonen, også kalt *den store eksamenen* til nord startet med en 13 timers lang busstur til byen Tamale. Dagen etter sto vi opp halv fem for deretter å vente et par timer på bil som hadde motortrøbbel. Vi dro etterhvert i to biler opp nordvest i landet, med mål om å finne

frem til de landsbyene, jentene og deres familier som ikke hadde en anelse om at seks norske jenter var på vei.

Vi trodde turen opp til landsbyene ville ta maks et par timer hver vei. Egentlig skulle vi ha krysset en lav elv som snarvei, men etter regntiden var det vanskelig å komme seg over. Vi kjørte derfor nordover nesten til grensen til Burkina Faso, for deretter å vende mot vest og kjøre sørover igjen på andre siden av elva. Det skjedde et par spennende ting på veien. Vi møtte blant annet på en veltet trailer, fylt med en væske som vi et øyeblikk trodde skulle lage eksplosjon. Traileren lå på tvers og sperret for, slik at vi også trodde reisen var over. To skadde menn ble båret ut, folk sto stimlet rundt. Sjåføren gasset på og klarte på mirakuløst vis å komme seg forbi på skrått nedenfor veien.

Etter seks timers kjøring, først på en humpete hovedvei og deretter innover på en humpete, brun og støvete vei, var vi noen timer fra nærmeste landsby. Det var flatt, med grønne jorder, trær og brune veier så langt vi kunne se. Det begynte å bli svært varmt, og kjeksene tok etterhvert slutt. Jeg var bilsyk og prøvde å holde hodet kaldt. Jeg undret meg over retningssansen til tolken og at det var mulig å finne frem til disse landsbyene blant bare bush. Tolken var selv fra en landsby i nord, men bodde i Accra etter at han hadde fullført en bachelor i sosialt arbeid på Universitetet i Accra.

Det var lite vi visste om tredagersekspedisjonen på forhånd. Vi visste for eksempel ikke hvordan de små landsbyene kom til å være. Det viste seg å være mellom 50 og 100 innbyggere, i store familier. Landsbyene besto av jorder, trær og små hus som lå tett i tett, bygget i leire med stråtak.

Endelig skulle vi få møte jentene som vi hadde hørt så mye om og stille de vanskelige spørsmålene som vi hadde omarbeidet om og om igjen. Vi lærte etter flere runder med intervjuguiden at vi ikke kunne stille spørsmål som: «Hvilke tanker har du om fremtida?» Dette ville jentene ikke kunne svare på. Spørsmålene måtte være så enkle og konkrete som mulig, og ikke abstrakte.

Den ene landsbyen kom vi ikke frem til, da det var store dammer i veien som vi ikke kom over. Der skulle vi ha intervjuet tre jenter som fortsatt gikk på skole etter å ha vært med i det første kullet. Vi var så nære. Da vi sto ved dammen som hindret oss i å komme til landsbyen,

tenkte hverken vi eller tolken på at vi kunne hatt muligheter for å kommunisere med folk i landsbyen. Vi hadde nemlig møtt ei dame fra akkurat denne landsbyen, som nå var i arbeid på et marked i Accra. Hun var mor til ei av jentene vi ønsket å intervju. Vi kunne dermed hatt telefonkontakt og de vi skulle møte kunne ha ha møtt oss ved dammen.

Det opplevdes spesielt og jeg ble ydmyk av å komme ut av bilen og møte alle i landsbyen. Vi hilste og smilte og kunne ikke kommunisere på noe språk. Å intervju jentene var en opplevelse i seg selv. En av oss stilte spørsmål, den andre skrev og den tredje skrev og observerte. Vi klarte ikke å få være alene med en og en når vi skulle gjøre intervjuene. Her kom landsbyen sammen ute på tunet og ville delta. De stilte seg rundt stolene våre, snakket internt og i kor og ville svare på spørsmålene.

Vi intervjuet rektoren i landsbyen hvor fem av jentene fra første kull bodde. Han fortalte at det var tydelige forskjeller på oppførselen til jentene før og etter at de var med i programmet til Swift Aid. Nå hadde de mer innflytelse på omgivelsene sine. De turde å si ifra til foreldrene om at de heller vil gjøre lekser enn å hjelpe til med annet type arbeid eller oppgaver.

Etter at vi var ferdige med intervjuene møttes vi alle seks i en av landsbyene. En ny ghanesisk lov sier at det ikke lenger er lov å undervise barna under trær, men at det skal være under tak. Jentene fortalte at de ikke likte å sitte i sola under et tre når de var på skolen. Dette var rektoren enig i. Tiden vil vise om barna får et skolebygg. Det var på tide å si farvel, takke, gripe øyeblikket og håpe på at jentene fikk en god tid videre på skolen. Det ble mye smil, latter og fotografering. Vi gav bilder av jentene som var tatt av studentene som var der i praksis, noe som var stor stas.

Vi vendte snuten nordover og var klar for en sekstimers lang tur med kjeks og vann. Det var mange inntrykk, sultne mager, varm vind og humpete veier. Etter et par timers tur kom den store, men stille interessekonflikten mellom oss og tolkene. Ghana var i finalen i FIFA U-20 World Cup, noe de aldri hadde vært i nærheten av før. Vi kom etterhvert til en litt større landsby, hvor en tv sto på ute med tyve mennesker rundt. Tolkene stoppet, sa «vent litt», og sprang ut. Etter at første omgang var ferdig, kjørte vi videre. Vi kom etterhvert til en annen liten landsby, med en tv som sto på ute. De stoppet og gikk ut. Jeg tror noen av oss var nær ved å besvime av bilsyke, varme og sult, men dette var et stort øyeblikk og jeg kunne ikke annet enn å beundre den energien de to fortsatt hadde etter en slik dag. Vi fant en liten,

halvstengt restaurant, spiste stekt ris og satt ute i mørket og så på siste del av fotballkampen på en liten svart – hvit – tv. Det var spennende. I de siste fem minuttene kom strømbryddet, vi hørte brøl fra hele landsbyen, folk stimlet seg om radioene og Ghana vant til slutt. Det var gledeshyl, tårer og latter. I de siste fire timene i bil møtte vi på folketog og karneval i gatene, på strekninger som virket øde og folketomme da vi kjørte opp.

Gruppeprosess

Proessen i gruppa var en aldri så liten suksesshistorie. Selv var jeg spent i starten på hvordan arbeidsprosessen og oppholdet kom til å bli. Vi var seks jenter med forskjellige behov, ideer og metoder å jobbe på. Dette gjorde at vi alle fikk utfordringer og fikk prøvd oss på å ha ulike roller i gruppearbeid. Vi fortsatte å skrive evalueringen i ca. en måned etter at vi kom hjem. I Ghana som i Norge var det en god og nødvendig struktur på dagene. Vi jobbet i vanlig skole – eller arbeidstid og med faste pauser. Jeg tror vi faktisk «fulgte boka» mer eller mindre når det gjaldt prosessen i prosjektarbeid. Med dette mener jeg at vi møtte på de forskjellige fasene og kom oss igjennom dem på en god måte. Vi gjorde oss heller ikke ferdig med noe ufullendt før vi visste at vi kunne gå videre. Noen i gruppa opplevde «frustrasjonsfasen» som veldig frustrerende, mens andre opplevde den som helt normal i en prosess. Prosessen var tidkrevende, møysommelig, engasjerende og nøyaktig. En arbeidsprosess hvor vi etter endt arbeid og ferdig evaluering sitter igjen med viktig kunnskap og praksis som vi husker og vil ta med videre.

Erfaringer

Swift Aid ble startet blant annet gjennom behovet for bevisstgjøring og for at noen tok tak i problemstillingene rundt utvikling, skole, barnearbeid og migrasjon for gruppen som tilhører verken barnearbeid eller gatebarn. Dette tenker jeg er et lite ledd i en stor kjede, og at en fremgangsmessig må jobbe med hele lokalsamfunnet i det store samfunnet. Swift Aid har et ønske om at bevisstgjøring både skal foregå i Accra hvor jentene jobber, og i landsbyene hvor jentene kommer fra. Jentene som blir reintegrert i skolen og lokalsamfunnet sitt kan oppleve å være forbilder for yngre jenter, og gjennom sin erfaring kunne være med på å bevisstgjøre familie og nettverk om betydning av utdanning og konsekvenser av å migrere til sør for å jobbe som kayayo.

I evalueringen kommer det frem at det kan tyde på jentene som var i første kull hadde nytte av å ha tre sosialarbeidere der på fulltid. Det kan virke som det har vært stor betydning for en

bevisstgjøring rundt betydning av skole. Den positive og oppmuntrede måten jentene har blitt møtt på, og det de har fått gjort gjennom counseling, har vært betydningsfull og noe de sannsynligvis ikke har vært vant til tidligere. En kayayoo er en person i en stor gruppe som er spredt i hele landet. Likevel er det fortsatt en marginalisert og stigmatisert gruppe med få rettigheter.

Snart et år etter at vi var i Ghana skriver jeg teksten om prosjektperioden vår. Informasjon vi får fra Accra sier at det har skjedd positive ting i Swift Aid, med at de blant annet har fått innvilget økonomisk støtte, og gjennomført informasjonsarbeid og aktiviteter på markedene. Etter at vi var i Ghana laget vi en innsamlingsaksjon og skal nå lage en symbolsk stafettpinne som vi vil gi til de studentene som skal til Ghana i prosjektperioden i oktober.

Jeg sitter med en økt forståelse av hvor omfattende og tidkrevende det er å jobbe på frivillig basis i en liten NGO. En jobber av ideelle årsaker med solide verdier i bunn. Å stadig møte motgang, tærer på energien, og en er avhengig av å være mange sammen med noen som har noenlunde like verdier, holdninger og mål. Jeg ser særlig verdien av å kunne gjennomføre community meetings og lokalsamfunnsarbeid i nordområdene. Bevisstgjøring og myndiggjøring er uansett vanskelig i praksis, og landsbyene i nord er avhengige av bistandsstøtte; til sysselsetting, til utdannede lærere osv. Dette er sett i et langsiktig perspektiv.

Et år etter er det fortsatt engasjerende å ha fått et lite innblikk i sosiale, samfunnsmessige og historiske sammenhenger. Dette har vi kunnet se både i et individ, gruppe – og strukturelt perspektiv. Både når jeg skriver dette og mens jeg var i Ghana, tenker jeg på de personene som legger så mye godt arbeid ned i samfunnsarbeid på et strukturelt nivå, både i Norge og i Ghana. Jeg tenker på betydningen og behovet lokalsamfunnsarbeid har i de enkelte nærmiljøene, både i Norge som i Ghana. All utforskning, erfaring og lærdom som vi har fått i Ghana, tenker jeg kan brukes i en sosialarbeiders hverdag i Norge. Vi er en del av et mangfoldig samfunn. Kommunikasjon og kontekst er en del av omgivelsene våre. Kritisk refleksjon er også et sentralt nøkkelord. Ved å oppholde meg og kommunisere med folk og kulturer i Ghana, ser jeg at jeg nå trenger å vite desto mer om egne omgivelser.

10 Sosionom på utveksling i Zaragoza!

av Bente Sørli

Bente Sørli fullførte tredje semester teoristudier i sosialt arbeid ved Universitet i Zaragoza høsten 2007. Hun arbeider i dag som tiltakskonsulent og koordinator ved Sosialtjenesten/NAV – Utviklingssenteret i bydel Sagene i Oslo

Jeg er for tiden Erasmusstudent i Zaragoza i Spania. Her tar jeg 5. semester av sosionom-utdanningen ved Diakonhjemmet høgskole. Zaragoza ligger nord i Spania og ca 2 timers togtur fra Madrid. Byen ligger i innlandet og det er derfor lite av «vamos a la playa» (la oss gå på stranden) her. Byen har mye å by på og ligger fint til med tanke på å reise å se byer som feks. Barcelona, Madrid, Tarragona, Bilbao samt fjellkjeden Pyreneene. I og med at byen ligger såpass langt nord er det viktig å ta med litt varmere klær selv om det er varmt i august og september.

Det jeg har hatt mest bruk for hittil har vært min kjære oversettelsespenn (c-pen), som med ett «pennestrøk» oversetter fra spansk til svensk, ordboka og ørepropper. Det er mange Erasmus-studenter og mange muligheter for å være med på både arrangementer og fester.

Jeg bor på et studenthjem, Residencia Pignatelli, med helpensjon. Her serveres frokost, lunsj og middag. Maten og tidene for måltidene er uvant, men jeg ser det som en del av kulturopplevelsen. Inngående telefon på rommet samt trådløs internett tilkobling har vært helt supert for å holde kontakten med de der hjemme. Jeg bruker Skype og kan da snakke og SE venner og familie hjemme uten at det ruinerer budsjettet. Her ved Residencia Pignatelli har de plassert alle Erasmusstudentene på samme etasje. Det har vært positivt fordi vi har blitt kjent med andre i samme situasjon samt andre nasjonaliteter, men det er ikke en fordel når det kommer til språket. Det blir alt for lett å snakke engelsk. Jeg anbefaler derfor å finne et sted å bo med andre spanske studenter samt med eget kjøkken.

Jeg reiste ned i god tid i forveien for å bli kjent og å få brukt språket litt før studiene startet. Jeg hadde først fire dager i Madrid alene. Etter dette hadde jeg ca. 2 uker alene i Zaragoza før skolen startet. Det ble god tid til selvrefleksjon som muligens har ført til økt selvinnnsikt:) Universitetet arrangerer mange forskjellige spanskkurs for utenlandsstudentene og jeg anbefaler å sette seg godt inn i dette allerede hjemme i Norge.

Det har vært og er fortsatt en del endringer når det gjelder fagene jeg skal følge. Dette var jeg forberedt på så det har gått greit. Det kan være lurt å regne med at det går med mye tid til dette i begynnelsen av semesteret. Det viktigste er at skolen der hjemme hjelper til med å tilpasse programmet slik at det kan godkjennes.

Hittil har jeg lært mye om meg selv, hvordan å finne frem og reise helt på egenhånd, hvordan det er for meg å være en minoritet fra Norge (for vi blir godt mottatt i forhold til mange andre minoriteter), hvor viktig det til tider har vært for meg å bli tatt imot på en vennlig og forståelsesfull måte og hvordan det kan kjennes å ha språklige utfordringer. Det har og vært gøy å observere egne reaksjoner på for eksempel at det kun serveres Donuts eller winerbrød med sjokolade til frokost på studenthjemmet, at foreleserne røyker inne på sine kontorer, at de har forelesninger helt til klokken 21.30 på kvelden, at det blant ansatte drikkes vin til maten i kantina. Jeg tror alle disse små variasjonene i forhold til Norge er med på å øke min fleksibilitet både i forhold til andre og meg selv. I tillegg lærer jeg selvfølgelig mye om Spania. Kultur, historie, sosiale systemer, musikk og mye mer.

Saludos de Zaragoza!

Rapporter fra Diakonhjemmet Høgskole

De nyeste rapportene er fritt tilgjengelige i fulltekst, kan ellers bestilles fra:
bibliotek@diakonhjemmet.no

- 2010/8: **Evaluering av Famileklubbene i Norge. En undersøkelse med fokus på klubbassistenterne og organisasjonsstrukturen** / Live Fyrand og Olav Helge Angell. 56 s. ISBN: 978-82-8048-093-4
- 2010/7: **Sosial persepsjons trening - manual for trenerkurs** / Knut K. Gundersen og Lisbeth Valjord. 56 s. ISBN: 978-82-8048-092-7
- 2010/5: **Minoritetsetniske familiers boligsituasjon i Bydel Bjerke** / Asbjørn Kaasa, Katrine Mausest Woll og Elsa Døhlle. 68 s. ISBN: ISBN: 978-82-8048-088-0
- 2010/4: **Diakoni og samhandling. Diakonifaglige innspill til Samhandlingsreformen** / Kari Jordheim og Kari Karsrud Korslien. 30 s. ISBN: 978-82-8048-086-6
- 2010/3: **Brukermedvirkning i det statlige regionale barnevernet** / Tor Slettebø, Inger Oterholm og Ane Stavrum. 300 s. ISBN: 978-82-8048-085-9
- 2010/2: **Minoritetsetniske studenters erfaringer i studiemiljøet på Diakonhjemmet Høgskole** / Elsa Døhlle og Erik Skjeggstad. 47 s. ISBN: 978-82-8048-084-2
- 2010/1: **De vet hvordan du har det. Evaluering av prosjektet: De gjemte og glemte barna** / Eli Kvamme, Tonje Sibbern og Inga Gullhav. 83 s. ISBN: 978-82-8048-083-5
- 2009/6: **Beskrivelse og evaluering av nye metoder for avklaring om deltakelse i kvalifiseringsprogrammet KREMs kurs i endringsmetode** / Tor Slettebø, Elisabeth Brodtkorb, Vanja Dietrichson og Kim Lyhne. 109 s. ISBN: 978-82-8048-082-8
- 2009/5: **Kunnskap om svikt i tjenester til skrøpelige eldre. Nyere norsk forskning relatert til helse- og sosialtjenesten** / Liv Wergeland Sørbye, Else Vengnes Grue, Einar Vetvik. 116 s. ISBN: 978-82-8048-081-1
- 2009/4: **Kombinert læring. En evaluering av IKT-støttet undervisning i sykepleierutdanningen med fokus på pedagogisk bruk av stream og leksjoner i anatomi, fysiologi og biokjemi** / Hanne Maria Bingen og Martin Aasbrenn. 55 s. + vedlegg. ISBN: 978-82-8048-080-4
- 2009/3: **Boligproblemer for innbyggere med etnisk minoritetsbakgrunn. Sosialtjenestens problemforståelse, tiltaksrepertoar og muligheter/ Lene Østby og Elisabeth Brodtkorb** 33 s. ISBN: 82-8048-077-3
- 2009/2: **Nytter det? Evaluering av Home-Start Familiekontakten** / Asbjørn Kaasa og Beate Jelstad. 106 s. ISBN: 82-8048-076-5
- 2009/1: **Oppfølging av foreldre i kontakt med barneverntjenesten. Kunnskap og metoder i praktisk arbeid** / Tor Slettebø. 138 s. ISBN 82-8048-075-7

Stadig flere studenter har ett eller flere semestre i andre land som del av utdanningen, det gjelder også studenter i sosialt arbeid. I denne rapporten deler studenter, som har minst ett utenlandsstudieopphold bak, og lærere som har fulgt de opp, sine erfaringer. Erfaringer som kan være nyttige når man bestemmer seg for å søke om et utenlandsopphold, i konkrete forberedelser, under et opphold og etter at man er kommet hjem. Les og bli inspirert!

Anne Margrethe Sønneland er førstelektor og **Lene Østby** er høgskolelektor ved Institutt for sosialt arbeid og familieterapi, der de har bred erfaring fra internasjonal utveksling og samarbeid.

Begge forfatterne har fulgt opp og tilrettelagt for studenters internasjonal utveksling over flere år.

Diakonhjemmet Høgskole har røtter tilbake til 1890, og er en virksomhet under stiftelsen Det Norske Diakonhjem. Høgskolen har 2200 studenter og 160 ansatte, fordelt på studiestedene Oslo og Rogaland.

Diakonhjemmet Høgskole skal utruste til tjeneste i samfunn og kirke, nasjonalt og internasjonalt gjennom utdanning og forskning. Høgskolens faglige fokus er diakoni, helse- og sosialfag.

Formidlingen er en viktig del av samfunnsoppdraget til Diakonhjemmet Høgskole. Denne rapportserien skal bidra til dette ved å skape dialog med praksisfelt og samfunn. I tillegg skal formidlingen bidra til at FoU-resultater blir omsatt i praksis.